- 87 -

A'LÂ SÛRESİ

Mushaf'taki sıralamaya göre kitabımızın 87., Nüzûl sıralamasına göre 8., Mufassal sûreler kısmının on birinci grubunun üçüncü sûresi olan A'lâ sûresi, Mekke'de nâzil olmuştur. Âyetlerinin sayısı 19'dur.

"Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla"

Hamd yalnız ve yalnız âlemlerin Rabbi olan Allah'a mahsustur. Salât ve selâm Allah'ın Resûlüne, O'nun pâk aile halkına ve ashabına olsun. Rabbimiz bizden kabul buyur. Çünkü sen her şeyi işitensin, her şeyi bilensin.

“Rahmân ve Rahîm olan Allah’ın adıyla”

1. “Ey insan! Yüce Rabbinin adını tesbih et. 2. O, yaratıp şekil vermiştir. 3. O, her şeyi ölçüyle yapıp doğru yolu göstermiştir. 4. O, yeşillikler bitirmiştir. 5. Sonra da onları siyah çerçöpe çevirmiştir. 6. Ey Muhammed! Sana Kur’an’ı Biz okutacağız ve asla unutmayacaksın. 7. Allah’ın dilediği bundan müstesnadır. Doğrusu açığı da, gizliyi de bilen O’dur. 8. Kolay olanı yapmayı sana kolaylaştırırız. 9. Faydalı olacaksa insanlara öğüt ver. 10. Allah’tan korkan öğüt alacaktır. 11. Bedbaht olan ondan kaçınacaktır. 12. O, en büyük ateşe yaslanacaktır. 13. O, orada ne ölecektir, ne de dirilecektir. 14-15. Arınmış olan, Rabbinin adını anıp namaz kılan, saadete erişecektir. 16. Ama sizler dünya hayatını tercih ediyorsunuz. 17. Oysa âhiret daha iyi ve daha bâkîdir. 18-19. Doğrusu bu hükümler ilk sahifelerde, İbrahim ve Mûsâ’nın sahifelerinde de vardır.”

Muhterem arkadaşlar, bu hafta A’lâ sûresiyle karşı karşıyayız. İnşallah bu sûreyi tanımaya çalışacağız. Kur'an-ı Kerîm'in seksen ye-dinci suresi. İsmini ilk ayette geçen "el-A'lâ" kelimesinden almaktadır. Mekke devrinin ilk zamanlarında nazil olmuştur. Ayetlerinin kısa kısa oluşu, Allah'ın (c.c.) yeryüzündeki ayetlerine dikkat çekerek insanı te-fekküre sevk etmesi, bu surenin de Mekkî olduğuna delîldir. Zâten Cumhur (müfessirlerin çoğu) da bu görüştedir.

"Sebbih Sûresi" de denilen A'lâ Suresi'ni Rasulullah (s.a.s.) çok severdi, hattâ bu sureye "Efdalu'l Müsebbihât" ismini vermişti. Bayram ve cuma namazlarında Gâşiye ve A'lâ sûresi'ni; bayram günü cumaya rast gelirse her iki sureyi de okuduğu pek çok hadîste geç-mektedir. Bu surede Allahu Teâlâ, kâinâtın esrarını, var edilişini ve ilerleyişini, düzenini, Kur'an-ı Kerîm'in kendine has üslûbuyla ifade et-miştir. Kâinatta yürürlükte olan bütün kanunları, Allah bu surenin satırlarına sığdırmıştır. Dolayısıyla bu sureyi dikkatle okumak gerekir. A'lâ suresi on dokuz ayet olup, fâsılası "yâ" şeklinde yazılan eliftir.

Eğer parayı düşündüğümüz kadar A'lâ'yı düşünseydik eminim bugün böyle olmayacaktık. Çünkü A'lâ'yı tanıyan insanların böyle pe-rişan bir hayatın adamı olmaları mümkün değildir.

Bu sûre Mekke'de nâzil olmuştur. Mekke döneminin ilk yılların-da Rasulullah efendimizin henüz vahye alışamadığı, vahyin atmosfe-rine giremediği, bu yüzden de kendisine gelen sûreyi unutmamak için ezberleme gibi kendince gerekli ama Allah'ça gereksiz bir sa'yin içine girdiği ve Rabbimizin da bunun gereksizliği konusunda kendisini uyar-dığı bir atmosferde nâzil olmuş bir sûredir.

Sûrede ağırlığıyla tevhid, risâlet ve âhiret konuları anlatılır. Sû-renin başında Rabbimiz yüce isminin tesbih edilmesi emrini verir. Kendisine kendisinin tanıttığı gibi inanılmasını, kitabında kendisini hangi sıfatlarla muttasıf, hangi sıfatlardan münezzeh olarak haber vermişse öylece tanınıp kabullenilmesini, tüm noksan sıfatlardan mü-nezzeh ve tüm kemal sıfatlarla muttasıf olarak bilinmesini emirle söze başlar. Zatıyla alâkalı tüm şirk unsurlarından arınmamızı emrederek söze başlar.

Sonra göklerde ve yerde ne varsa hepsinin tesbihine lâyık olu-şunun delillerini anlatır. Yaratıcı ve program yapıcı olarak kendisini arzeder. Göklerde ve yerde ne varsa hepsinin var edicisi, varlıklarının sürdürücüsü, tüm kâinatın hayat programının, kaderinin tayin edicisi olarak kendisini ortaya koyar. Sonra sonsuz ilmi, hikmeti ve kudretiyle var ettiği varlıkları adına koyduğu hayat yasasını anlatır. Koyduğu bu yasa gereği varlıkların, bitkilerin doğup, büyüyüp kendilerine takdir edilen bir süre yaşadıktan sonra çürüyerek ölüme mahkum olduklarını ve kendi zatından başka hiç kimsenin bu konuda etkili ve yetkili olma-dığını anlatır. Kendi zatının dışında hiç kimsenin hayatı meydana ge-tirmeye yetkili olmadığı gibi, hayata son veren ölümün önüne geçme gücüne de sahip olmadığını anlatır. Hiç kimsenin ilkbaharı getirmeye muktedir olmadığı gibi, sonbaharın gelmesine de engel olamayacağı anlatılır.

Daha sonra Risâlet konusu gündeme getirilir. Peygamberin konumu ve görevi anlatılır. En sonunda da kurtuluşa erenler ve kay-bedenler ortaya konur. Kendilerini yoktan var eden Rablerini tesbih eden, sonsuz yüceliğin sahibi olan Allah'ın isteklerini yerine getirip O-nun adına bir hayat yaşamak zorunda olduklarını hiçbir zaman unut-mayan, Rablerinin belirlediği yasalara uygun bir hayat yaşayan, na-maz kılarak, salih ameller işleyerek bedenlerinde ve tüm hayatlarında Allah'ı söz sahibi bilen mü'minlerin kurtulduklarını, ama bunun tama-men aksine yaratıcılarından, Onun hayat programından habersiz, âhi-reti, hesabı, kitabı gündemlerinden düşürerek, hayatı bu dünya haya-tından ibaret zannederek yaşayan kâfirlerin de ebediyen kaybettikleri vurgulanır.

İnşallah sûre üzerinde hızlı bir gezinti yapıp âyetleri tek tek ta-nımaya geçelim. Her gün kıldığımız beş vakit namazın her secdesin-de en az üç defa söylediğimiz tesbih cümlesi, bu suredeki ilk ayetin hükmüdür: *"O çok yüce Rabbinin ismini tesbih et."* (1) Bundan evvel secdede *"Allâhümme leke secedtü: Allah'ım sana secde ettim."* De-nirdi. Buradaki hitap Hz. Peygamber'e Rabbinden gelmektedir. Hem de ayrı bir sevimlilik ve yakınlık havası içinde... Dolayısıyla Hz. Pey-gamber bu emri okur ve surenin diğer ayetlerine geçmeden "sübhâne Rabbiye'l-Â'lâ" derdi. Böylece emre, hemen itaat ettiğini bilfiil gösterdi.

Kâinatta, zerreden küreye, canlı cansız her şeyi yoktan var e-den, ahenkli yaratan, devamlılık dengesini kurarak sevk ve idaresini programlayan... İnsana doğruyu-eğriyi öğreten ve kâinatı insanın hiz-metine boyun eğdiren... O yüce kudretin sahibinin Allahu Teâlâ oldu-ğunu şu ayetlerde okuyoruz: *"Ki o, (her şeyi) yaratıp düzene koyan-dır. Ölçüsünü takdir edip yol gösterendir."* (2-3)

Hayatı verenin de alanın da Allah (c.c.) olduğu ve her canlının bir sonu, dünyanın ise bir kıyâmeti olduğunu şu ayetler dile getirmek-tedir: *"Yeşilliği (topraktan) çıkaran, sonra da onu kapkara ve kupkuru hâle getiren odur."* (4-5)

Hz. Peygamber (a.s.) Kur'an-ı eksiksiz tebliğ edebilmenin so-rumluluğunu biliyordu. En küçük bir harfini bile unutmamak gayretiyle, Cebrâil'in (a.s.) okuduğu vahyi âyet âyet tekrarlıyordu. Nihayet, Rab-binin bu hususu tekeffül ettiğini belirten şu müjdeyle rahatlamıştı: *"Sana (Kur'an'ı) okutacağız da Allah'ın dilediği hariç- sen onu unutmayacaksın. Çünkü Allah, açığı da gizleneni de bilir."* (6-7) Zîrâ Ra-sulullah'a okutması da, onun unutmaması da Allah'ın sınırsız iradesi altında, kendi nezdinde malum bir plân dahilinde olmaktadır. Şu ayette belirtilen kolaylık da bu plâna dahildir: *"Seni en kolay olana yöneltip (muvaffak edeceğiz). Şimdi sen, fayda verecekse (kalplere girecek bir nokta ve tebliğe bir vâsıta bulduğun yerde) öğüt ver."* (8-9)

Verilen böyle bir öğütten sonra, insanlar kendi durumlarıyla baş başadır. Vardıkları netice, tuttukları yola bağlıdır. Allah onlara, bu öğüde verdikleri karşılığa göre muâmele edecektir: *"(Yaratıcının varlı-ğını anlayıp, ona saygı duyarak) ondan korkan öğüt alacaktır. (Derin-ce düşünmeyen, gerçekleri anlamayan) kötü kimse ise o öğüde uzak duracaktır."* (10-11) *"(Ki öğüde uzaktan bakan) o kimse büyük ateşe girecek, orada ne ölecek, ne de (tam manasıyla) canlı kalacaktır."* (12-13)

Rasulullah (s.a.s.) namazı kendi örnek kılışıyla ve hadislerdeki açıklamalarıyla biz müslümanlara öğretmiştir. Namazın kılınışı sûre-nin şu ayetlerine göre düzenlenmiştir: *"Gerçekten felâh buldu (her türlü kirden) temizlenen. Rabbinin adını anıp namaz kılmış olan."* (14-15) Önce maddî-

manevî kirden temizlik, Allah'ı zikretmek ve sonra namaz kılmak... Bu tertipten dolayı namaza "Allahu Ekber" diyerek başlarız. İşte; öğüt alarak temizlenip, namaza "Allah'ı zikrederek" başlayan, ilk ayetlerde geçen "Kudretullah"ı tefekkür ederek ve kendini mecbur hissederek ibâdete devam eden kimse; **a)** Dünyada felâh bulmuştur. Allah'a güvendiği ve onun kendisini koruduğuna inandığı için huzûr içinde yaşamıştır. **b)** Ahirette felâh bulmuştur, büyük ateş-ten kurtulup, haz ve nîmetler içinde yüzmektedir.

Ama insanlardan bunu anlayanlar azınlıktadır: "Fakat siz (ey insanlar) âhiret daha hayırlı ve daha devamlı olduğu halde, dünya hayatını tercih ediyorsunuz!.." (16-17) Halbuki ahiret iki nedenden ötürü dünyaya tercih edilir: **1)** Ahiret, nîmet ve lezzet bakımından dün-yadan pek çok üstündür. **2)** Dünya fâni, Cennet hayatı ise bakîdir, e-bedidir. Dünyaya "dünya" denilmesi tesadüfi değildir. Dünya, çabucak gelip geçici olduğu gibi, düşürücü ve alçaltıcıdır da.

Ve son olarak, bütün bu bilgiler, bu köklü ve derin gerçekler diğer semavî kitaplarda da yer alır: *"Şüphesiz bunlar, ilk (gönderilen) kitaplarda -İbrahim ve Mûsa'nın sahîfelerinde- de vardır."* (18-19) Bü-tün peygamberler tek bir irade ile gönderilmiştir. Teferruat değişse bile, ana kaynak "Levh-i Mahfûz" birdir ve Rabb'ın katındandır.

İşte bu minval üzere devam eden sûrenin âyetlerini tek tek ta-nımaya çalışalım inşallah. Rivâyet edilir ki Vakıa sûresinin son âyeti geldikten sonra:

"Çok büyük Rabbinin adını tesbih et."
(Vakıa 96)

âyeti nâzil olduktan sonra Allah'ın Resûlü namazlarında rükuda ***"Sübhane Rabbiye'l azîm"*** demeye başlamış, bu sûrenin ge-lişinden sonra da secdede Allah'ın Resûlü "***Sübhane Rabbiye'l a'lâ"*** demeye başlamıştır.

Sûrenin ilk âyeti tesbihle başlıyor:

1. "Ey insan! Yüce Rabbinin adını tesbih et."

Rabbini yücelt, en yüce olarak O'nu an! Allah'ın Resûlü, bayram ve cuma günlerinde A'lâ ve Ğâşiye sûrelerini okurdu. Vitir namazında da Kâfirun, İhlas ve A'lâ'yı okurdu. Biz de tanıyacağız bu sûreyi. Mânâsını, muhtevasını bilecek, anlayacak ve bunu namazlarımızda okuyacağız. İmanımızı, kulluğumuzu, tevhidimizi yenileme adına biz de okuyacağız. Sonra yatağa uzanıp bu îman ve tevhid tecdidinden sonra şöyle diyeceğiz: "Ya Rabb böylece canımı al! Bu îman, bu ahid üzere canımı al!" Eğer ertesi gün Rabbimiz o ahid üzere canımızı almamış, bizi yine kaldırmışsa, ertesi gün yine buna devam edeceğiz.

“Rabbinin en yüce ismini tazim et! Rabbinin en yüce ismini tesbih et! Yücelt, büyükle!”

Tesbih, Allah’ı tam ve mükemmel kabul etmektir. Tesbih, Allah’ı kendi sıfatlarıyla kabul etmektir. Yani Allah kitabında kendini na-sıl anlattı, hangi sıfatlarıyla muttasıf olarak bildirdiyse o şekilde kabullenip inanmaktır. Allah’a ait olan bu sıfatları Allah’tan başkalarına ver-memek, Allah’tan başkalarının sıfatlarını Allah’a vermemek, Allah’ı bunlardan tenzih ve takdis etmek, Allah’ı mübarek kabul etmektir. Tesbih, Allah’ta olduğunu bildiğimiz sıfatların tümünü Allah’la beraber düşünmektir. Allah’ın kendisine ait olarak bildirdiği sıfatları Allah’la düşünmek ve o şekilde inanmaktır. Rahmân, Rahîm, Şekûr, Sabûr, Mütekebbir, Alîm, Habîr, Kahhâr, Samed, Hayy, Kayyûm, Hakem, Adl, Kuddûs, Rabb, Melik, İlâh olarak bilmektir. İşte tesbih, Allah’ı böylece kabullenmektir.

Değilse tesbihi elimize aldık, şöyle bir kenara, insanlardan uzak bir tenhaya çekildik, Allah, Allah, Allah diyerek Rabbimizi andık, hatırladık, bu tesbih değildir. Eğer sadece Allah’ı adıyla tesbih edeceksek, o zaman bu ismin arkasına bir şeyler eklemek zorundayız. Meselâ: ***“Ya Allah ihfaznâ”*** Ya Allah, beni koru! Ya Allah, beni Müslüman et! Ya Allah, beni rızandan ayırma! Ya Allah, beni Müslümanlığımın bilincinde kıl! Ya Allah, beni çocuklarımla ilgilenmenin bilincinde kıl! Ya Allah, beni hanımımla münâsebetimin şuurunda eyle! Ya Allah beni bağışla!” gibi başına, sonuna bir şeyler eklemeli, bir şeyler isteme adına demeliyiz.

Tesbih, Allah’ı, Allah’ın kendisini tanıttığı şekilde kabuldür. Ya Rabbi, sen kendini nasıl tanıttıysan seni öylece kabul ediyoruz. Kendini hangi sıfatlarla muttasıf olarak bildirmişsen, hangi sıfatlardan mü-nezzeh olarak anlatmışsan, sana öylece îman ediyoruz demektir. Ya Rabbi seni senin sıfatlarınla tanıyor, sana lâyık olmayan, sana yakışmayan noksan sıfatlardan tenzih ediyoruz demektir. Seni, sıfatların konusunda tam ve mükemmel kabul ediyoruz. Sana ait olan sıfatları asla başkalarına vermeyiz. Senin sıfatlarını parçalamayız, sana yetki sınırlaması getirmeyiz. Senin sıfatlarından bazılarını senden başkalarına dağıtarak sana şirk koşmayız. Ya Rabbi üstünlük sendedir, güç, kuvvet sendedir, ceberrut, azamet sendedir. Kulluk, itaat, ibadet sanadır. Senden başkalarını dinlemeyiz. Senden başkalarına ibadet ve itaat etmeyiz demektir.

İşte tesbih budur. Dikkat ederseniz tesbihin üç boyutu vardır. Buna göre:

Tesbih, Allah’ı Allah’ın haber verdiği sıfatlarıyla muttasıf bilmektir. Tesbih, Allah kendisini Bakara’da, Âl-i İmrân’da, Nisâ’da nasıl anlatmışsa, hangi sıfatlarla muttasıf olarak bildirmişse, işte öylece Allah’a inanmaktır.

Öyle bir Allah'a inanacağız ki O mükemmeldir. O'nda zaaf yoktur, O'nda unutma, hata, cehalet yoktur. İşte Allah'a böylece Allah'ın istediği biçimde îman, tesbih demektir. O'nu mükemmel tanırken tüm noksan sıfatlardan da tenzih edeceğiz. O'nu bu şekildeki sı-fatlarıyla tanıdıkça da sübhanallah diyeceğiz. Değilse Allah'ı kitabında kendisini bize tanıttığı şekilde tanımadan, O'nda olanlarla tanımadan veya O'nda olmayanları O'nda bilerek her dakika 100 bin de sübha-nallah desek, bunun hiçbir faydası yoktur.

Allah kitabını, peygamberini, hukukunu, ekonomiyi, kılık-kıya-feti, hayatı nasıl tanıtmışsa, Allah'ın tanıttığı gibi bileceğiz, sonra da bunları bildikçe sübhanallah diyeceğiz. "Sübhanallah! Ya Rabbi sen ne büyüksün! Sübhanallah! Ya Rabbi sen ne Mükerremsin! Sübha-nallah! Ya Rabbi sen ne büyüksün ki böyle bir hukuk va'zetmişsin! Sübhanallah ya Rabbi sen ne büyüksün ki böyle bir miras hukuku koymuşsun! Sübhanallah ya Rabbi sen ne büyüksün ki böyle bir kılık-kıyafet yasası belirlemişsin! Sübhanallah ya Rabbi sen ne muazzam bir hayat programı belirlemişsin! Sübhanallah ya Rabbi sen ne büyüksün ki şunu şunu yasak kılmışsın! Sen ne büyüksün ki şunları şunları farz kılmışsın!" demeye hakkımız olacaktır. Değilse Allah'ın tanıttıklarını Allah'ın tanıttığı gibi tanıyıp inanmadıkça sübhanallah demenin bir anlamı olmayacaktır.

Bunları tanımadan, sübhanallah demenin bir kıymeti yoktur. Meselâ bakın rızık konusunda Allah'ı tek Rezzâk bilmeyip, bu konuda tümüyle ve sadece O'na güvenmeyip de ikinci, üçüncü derecedeki Rezzâk'ların korkusundan ötürü Allah'ın kendisinden istediği bir kısım görevleri yapmaktan çekinen kişinin günde 100 bin defa "Ya Rezzâk!" demesinin hiçbir kıymeti yoktur.

Veya ilimde Allah'a tam olarak güvenmeyip yerde O'nun eksikliğini tamamlamak üzere bir takım gayb biliciler aramaya kalkışan bir adamın günde milyon kere "Ya Alîm!" demesinin hiçbir kıymeti yoktur.

Veya rubûbiyette Allah'ın tekliğine inanmayıp, sadece O'nun Rabliğine güvenmeyip yerde O'nun bu eksiğini tamamlamak üzere bir kısım Rabler, bir takım kanun koyucular, program yapıcılar arayan, bulan ve bunların kanunlarını da kanun bilen bir insan günde milyon kere de "Ya Rabb!" diye tesbih etse boştur.

Şifâ konusunda Allah'a güvenmeyip, Allah'ı Şâfi bilmeyip yerde bir kısım şifa dağıtıcılar arayan kişinin "Ya Şâfi!" diye Allah'ı zikretmesi boştur. Öldürmede, diriltmede, ruh vermede Allah'a güvenmeyen birinin "Ya Muhyî, ya Mümît!" diyerek zikretmesi boştur.

Veya Allah'ı Azîz bilmeyip, izzeti Allah'ta değil de malda, mülkte, makamda, mansıpta arayan birinin "Ya Azîz!" demesi boştur. Veya mağfirette,

afta, tevbede Allah'ı ikinci plana atarak bir kısım aracılara sığınmaya çalışan birinin "Ya Tevvab!" demesi boştur. Kendi kendisini kontrol etmede, murakabe etmede Allah'ı ikinci plana atarak bir kısım aracıları etkin ve yetkin bilen birisinin "Ya Hâfız, ya Müheymin!" demesi de boştur.

Öyleyse Allah'ı Allah'ın kendisini tanıttığı şekilde tanıyacak ve sonra da sübhanallah diyeceğiz.

Bir de tesbih, bir varlığın yaratılış gâyesi istikâmetinde hareket etmesinin adıdır. Bir varlığı Allah ne için yaratmışsa, kendisine ne tür bir sorumluluk yüklemiş, ne tür bir yörünge, bir hayat programı çizmişse, o varlığın bu program dahilinde hareket etmesidir. Bu mânâda, göklerde ve ne varsa tüm varlıklar Allah'ı tesbih ederler, gülün ko-kuşu, suyun akışı, ateşin yakışı, bülbülün ötüşü, güneşin doğuşu, a-yın batışı, bulutun yağmur yağdırması, ağacın meyve vermesi tes-bihtir. Allah'ın yaratış gâyesi istikâmetinde rolünü icra eden her şey ve her varlık Allah'ı tesbih ediyor demektir.

"Yedi gök, yer ve bunlarda bulunanlar O'nu tesbih ederler: O'nu hamd ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur; fakat siz onların tesbihlerini anlamazsınız. Doğrusu O, Halîm olandır, bağışlayandır."
(İsrâ 44)

Yıldızlar, ay, güneş, bitkiler, semâ, arz hepsi Allah'ı tesbih e-derler. Güneş Allah'ın kendisine çizdiği yörünge istikâmetinde hareket ederek, ay, Allah'ın kendisi için belirlediği hayat programının dışına çıkmayarak Allah'ı tesbih etmektedir. Çiçeğin açması, suyun akması, ateşin yakması, bülbülün ötmesi, bulutun yağmur yağdırması, güneşin doğması, batması, ısı ve ışık göndermesi tesbihtir. Öyleyse Allah'ın belirlediği yasalarla hareket eden, Allah'ın istediği kulluğu icra eden, yani yaratılış gâyesine uygun bir hayat yaşayan kimse de Allah'ı tesbih ediyor demektir.

Bir de tesbih, sürekli gündemde tutmak, gündeme almak demektir. Göklerde ve yerde ne varsa hepsi sürekli Allah'ı gündemde tutarlar. Allah'ın emirlerine boyun bükerek, Allah'ın yasalarına itaat ederek tüm varlıklar Rablerinin emirlerini yerine getirme konusunda görevli olduklarını, kul olduklarını bir an bile unutmazlar.

Öyleyse bizim için de sürekli gündemde tutulan, sürekli konuşulan, anlatılan, konuşulması gereken bu olmalıdır. Eğer sürekli Rab-bimizi, Rabbimizin âyetlerini, Rabbimizin emir ve yasaklarını gündemimizde tutarsak, biz de Rabbimizi tesbih ediyoruz demektir. Eğer Al-lah'ı, Allah'ın âyetlerini, Allah'ın kitabını, Resûlü'nün sünnetini, Allah'ın bizden istediği kulluğu örterek,

gündemlerimizden düşürerek kendimizce sun'i bir kısım gündemler oluşturur, ya da kâfirlerin gerçek gündemimizi unutturmak için oluşturdukları gündemlerin peşine takılırsak, o zaman başkalarını tesbih etmiş oluruz. Bakın bugün insanlar en çok neleri gündemde tutuyorlar? En çok neleri tesbih ediyorlar? En çok neleri konuşuyorlar? En çok A'lâ'yı mı tesbih ediyorlar, parayı mı? En çok kitabı mı konuşuyorlar, yoksa başka şeyleri mi?

Demek ki tesbih etme eylemini sürekli kılmak, sürekli tesbih halinde olmayı becerebilmek ve kulluğu sürekli kılmak için Allah'ın görsel ve işitsel âyetlerini akıldan çıkarmamak zorundayız. Her an ve her zaman Allah'ın âyetlerini gözden, kulaktan, düşünceden ve akıldan uzak tutmamak zorundayız. Her işi, her eylemi Allah adına yapmak, tüm hayatı Allah için yaşamak ve O'nun huzurunda olduğumuzu, hayatın her bir saniyesinde yüce Rabbimizi yüceltmek, O'nun rızasını baş tacı edinmek, sözle ve amelle sürekli O'nu gündemde tutmak zorundayız. Öyleyse tesbih, Kur'an'la yaşamaktır. Tesbih, vahiyle beraber olmak, vahiyle kuşanmak, vahiyle konuşmak, vahiyle düşünmek, vahiyle yürümek, vahiyle yatıp kalkmaktır. Böylece hem ken-dimizi, hem de eşyayı Allah'ın gösterdiği amaçlar doğrultusunda kul-lanmaktır.

Dikkat ederseniz, burada "Rabbinin yüce olan adını tesbih et!" deniliyor. Anlıyoruz ki Allah'ın adının yüce oluşu, münezzeh oluşu, Mükerrem oluşu kendisinin yüce, münezzeh ve mükerrem oluşundandır. İsmini tesbih et deniyorsa bu, O ismin sahibinin yüceliğini anlatır. Allah kendisi bizzat yüce olduğu için, ismi de yücedir. Ama Allah'ın dışındaki varlıklar için bu böyle değildir. Allah'tan başka varlıkların isimlerinin, makamlarının, konumlarının üstünlüğü, şahıslarının üstün oluşundan, varlıklarının mükerrem oluşundan değildir. Şimdi demokrasi anlayışında bazı isimler de öyledir değil mi? Meselâ Cumhurbaşkanlığı deyince hemen saygınlık akla gelir. Bu saygınlık, cahilî sistemin ortaya koyduğu cahilî bir saygınlıktır. Oraya oturan kişinin zâtından dolayı değildir. Yani oraya kim oturursa otursun fark etmez. Ya da meselâ bir çocuk için baba muhteremdir. Ama o çocuğun babasına hürmeti onun iyi bir insan olmasından, iyi bir Müslüman olmasından, ya da ona karşı bir ruçhaniyetinden dolayı değil, onun babası oluşundandır. Bir kadın için kocanın mükerrem oluşu da böyledir. Bir kadının Allah'a isyan olmayan konularda kocasına itaati, onun meşrû isteklerini yerine getirmesi onun şahsının mükerrem oluşundan değil, onun kocası, nikâhlısı oluşundadır.

Baba, çocuk, kadın, koca isimlerinin birbirlerine muhterem olu-şu, onların şahıslarının muhterem oluşundan, üstün oluşundan değildir. Yani isimle müsemma sadece Allah için söz konusudur. Rabbimi-zin isminin yüceliği, zâtının yüceliğindendir. Rabbimizin adını, zâtını anmak, zâtını takdis etmektir.

Hepimiz köleyiz, ama en yücenin kölesi olmak başkadır tabi. Herkes köle. Kimisi paranın kölesi, kimisi kadının, kimisi makamın, koltuğun, kimisi ağanın, patronun, kimisi bordronun, kimisi toplumun, kimisi âdetlerin, modanın, kimisi falanın, kimisi filanın kölesi. Herkes neyin kölesi ise, elbette onu yüceltecek, onu tesbih edecek, onu gündemde tutacaktır. Eğer bizler de Allah'ın kulu ve kölesiysek, elbette O'nu yüceltecek, O'nu tesbih edecek ve O'nu gündemde tutacağız. Tesbihin zıddı ise şirktir.

2-3. "O, yaratıp şekil vermiştir. O, her şeyi ölçüyle yapıp doğru yolu göstermiştir."

Tesbih edeceğimiz, yörüngesinde hareket edeceğimiz, sürekli gündemde tutacağımız, kitabını, âyetlerini, emirlerini, yasaklarını bir an bile unutmadan yaşayacağımız Allah öyle bir Rabb ki, yaratıcı ve şekil vericidir. Yarattı ve yarattığını düzenledi. Yaratan da O'dur, düzenleyen de. Yaratan da O'dur, yarattığına çeki düzen veren de. Her şeye, yarattığı her varlığa düzen vermiştir Allah. Yaratık olarak aklımı-za ne geliyorsa hepsine bir düzen vermiştir. Meselâ Allah karıncayı yaratmış, onlara bir aile düzeni vermiştir. Düzeltmiş, hayatlarını düzenlemiştir. Balığı yaratmış ona da bir yaşayış düzeni vermiştir. Suyun içinde solunum düzeni vermiştir. Geyik için özel bir vücut yaratmış ve buna uygun bir hayat programı belirlemiştir. Balinaya verdiği vücudu ayıya vermemiştir. Ya da serçenin uçuculuğu ayıda yoktur. Eğer ayı veya kedi de uçsaydı, kuşların işi bitikti.

Allah, yarattığı varlıkların her biri için bir düzen koymuştur. Her şeyin, her varlığın yolunu da göstermiştir. Çocuk doğar doğmaz süt emecek yeri biliyor. Ağlamasını biliyor. Kim öğretti ona bunu? Allah öğretti, Allah gösterdi, Allah düzenledi. Yarattığı her şeyi düzgün yarattı, düzgün yaptı. Meselâ şu anda bizler iki gözle tek görüyoruz. Eğer bizdeki şu iki gözü ölçüp biçip vermeseydi Rabbimiz, iki gözle tek görmeyip eşyayı iki görseydik veya bu gözlerden birini karnımızda öbürünü de ense kökümüzde verseydi ne olurdu halimiz hiç düşündünüz mü? Meselâ dilimizi alnımızda, dudaklarımızı da belimizde yaratsaydı ne olurdu?

"Ey kullarım! Kendi varlıklarınızın yaratıcısı, şu üstünde gezdiğiniz, yaşadığınız yeryüzünün sahibi ve yaratıcısı siz değilsiniz, benim! Şu anda sahip olduğunuz ve istifâde ettiğiniz her şeyin sahibi ve yaratıcısı benim. Peki sizler şu anda kimin arzında yaşıyorsunuz ve kime kulluk yapmaya çalışıyorsunuz bunu hiç düşünmez misiniz? Kimin ekmeğini yiyip de kimin kılıcını sallıyorsunuz? Hiç aklınız yok mu sizin? Unutmayın ki İlâh olanın yaratıcı olması gerekir. Rabb olanın yaratıcı olması gerekir. Yaratıcı olmayanlar asla Rabb ve İlâh olamazlar. Hani şu sizin Allah'a denk tutmaya çalıştıklarınız, Allah'a ortak yapmaya çalıştıklarınız, kendilerini tesbih edip yasalarını uygulamaya

çalıştıklarınız bir şey yaratmışlar mı? Bırakın bir şeyler yaratmalarını, kendilerini yaratabilmişler mi?

Sizi yaratan, sizin şu anda hizmetinize sunulmuş bulunan her şeyi yaratan Allah sizin Rabbiniz, sizin İlâhınızken, nasıl oluyor da O'nu bırakıp da hiçbir şey yaratmayan, sizin yaratılışınıza en ufak bir katkısı olmayan, kendilerini bile yaratmamış olan, kendileri de Allah tarafından yaratılmış olan bir kısım varlıkları Allah'ı ortak koşmaya kalkışıyorsunuz?! Onları dinliyor, onlara itaat ediyor, onların hayat programlarına tâbi oluyor ve onlara teşekkür ederek, onları tesbih ederek, onlara kulluk yaparak nasıl da nankörlük yapıyorsunuz?"

Rabbinizin tek Rabb oluşuna sayısız delillerden, sayısız âyetlerden sadece iki tanesi: Yaratmak ve yarattığına yol göstermek. Yaratan Allah olduğu gibi, şu anda düzenli bir biçimde yarattıklarının varlıklarını ve fonksiyonlarını yürüten de Allah'tır. Eğer böyle olmasaydı düzen bozulur ve sizin hayatınız altüst olurdu. O kadar ki, kör, sağır, dilsiz birisi bile bu iki âyeti görmezlikten gelemez. Bu iş elbette tesadüfî olamaz. Bu muazzam düzen ne tesadüfe, ne kör tabiat kuvvetlerine, ne de kendilerini bile yaratmaktan âciz olan şu egemenlik bizimdir diyen yeryüzü tanrıçalarına verilemez. Bu düzeni kuran başkası değil, sizin Rabbinizdir. O'ndan başka da tesbihe, gündemde tutulmaya, kulluk yapılmaya lâyık İlâh yoktur, bunu hiçbir zaman hatırınızdan çıkarmayın, diyor Rabbimiz.

Meselâ yukarıdan atılan bir şey düşer. Yerçekimi yasasını koymuş Allah. Eğer böyle olmasaydı, haydi ev yapın bakalım. Veya vücudunuzu bir düşünün. Kesici dişleri ağzımızın ön kısmına, öğütücü kalın dişleri de arkaya koymuştur. Bunun tam tersi olsaydı, ağzınıza aldığınızı kesmek için arkaya götürecek, öğütmek için öne getirecek ve çok acayip bir manzara olacaktı.

Veya meselâ tat alma duyusunu dilimizin ucuna koymuş, ze-hiri, acıyı zamanında fark ediyor ve tükürebiliyoruz. Eğer böyle olmayıp ta bunu karnımızın içine koysaydı, zehiri yuttuktan çok sonra fark edecek ve iş işten geçmiş olacaktı. Veya meselâ yediğimiz burada kalsaydı, midemize inmeseydi durumumuz ne olurdu?

Rabbimiz, sadece insanlar için değil tüm yaratıkları için düzen koymuş, yol göstermiştir. Meselâ kuşlar belli mevsimlerde belli yerlere giderler ve yanılıp şaşırmadan belli mevsimde de yine dönerler.

Demek ki takdir de Allah'tan, hidayet te Allah'tandır. Takdir, her şeye belli bir işlev, belli bir rol tayin etmektir. İşte görüyoruz ki her şey, tüm varlıklar, gerek iç ve gerek dış cephelerinde kendi tabiatında, kendi fıtratında var olan koşullara bağlı hareket etmektedir. Dikkat edin, her varlık kendi fıtratına

en yakın bir çevrede kalkış yapmaktadır. Çünkü yaratıcı olan Rabbimiz her canlı için o canlının yaşam koşullarını tespit buyurmuştur. Rabbimizin bu takdiri gereği, her canlı yaşamını ve gelişimini sağlayabileceği tüm ihtiyaçlarını yaratılış çevresinde hazır bulmaktadır. Onun içindir ki suda yaşayan bir kuş, ya da karada yaşayan bir balık göremezsiniz. Çünkü o kuşun yaşayabileceği yaşam şartlarını orası sağlayamaz. Bir balığın Rabbinin kendisine takdir buyurduğu suyu terk edip karada yaşamaya kalkışması demek, Rabbanî takdir kanununa ters düşmesi ve kendi elleriyle sonunu hazırlaması demektir. Aynı şekilde sıcak iklimlerde yaşayabilecek özellikte yaratılmış canlılar sadece bu iklimlerde hayatlarını sürdürebilirler. Öyle değil mi? Kuzey kutbunda yaşayan bir hayvan türüne Ekvator'da rastlamak mümkün değildir.

Hidayet de ifade ettiğimiz gibi yol göstermek, kılavuzluk etmek demektir. Her varlık için fıtratına uygun beslenme yolları açan, onun taleplerini harekete geçirip onu tatmin edici araçlara ulaştıran hidayettir. Her varlığa Rabbimiz böyle bir dürtü, bir içgüdü bahşetmiştir. Öyle ki, o varlığın dışarıdan herhangi bir desteğe de ihtiyacı yoktur. Anne karnından çıkan bir yavru hemen beslenme kaynağını bilip annenin memelerine doğru yönelmektedir. Doğumu yaklaşan bir kedinin evin her yerini didik didik araştırarak yavrularının emniyeti için en güvenilir bölgeyi seçmeye yönelten nedir? İşte bu, Rabbimizin hidayetinden başka bir şey değildir ve aklı olmayan tüm varlıklara ihtiyaçları nispetinde bu hidâyet verilmektedir. Meselâ karıncalarda tat alma duygusu çok keskindir. Niye? Çünkü onlar bu duyuları sayesinde yiyeceklerini kolay bulabilmektedirler. Yine kartal ve akbabanın görüşleri çok keskindir. Çünkü bu sayede yiyeceklerini yüksekten görerek beslenmektedirler.

Bütün bunlara hidâyet te diyebilirsiniz, Kitabımızın bir başka âyetinin delâletiyle vahiy de diyebilirsiniz. Nahl sûresinde buna vahiy denir. Sûrenin, 68. âyetinde, Rabbimizin bal arısına dağlardan, ağaçlardan ve kurdukları çardaklardan evler edinip bal yapmasını vahyet-tiği anlatılır.

Allah tüm varlıklar için bir düzen göstermiş de, insan için göstermemiş mi acaba? Göstermiş ama, insan biraz ukalâ, bazen aciz olduğunu unutup O'na kafa tutmaya kalkışabiliyor. Güneşe şöyle döneceksin! demiş, dönüyor. Aya bir yörünge tayin etmiş, ay da o yörüngede hareket ediyor. İnsan için de böyle bir yörünge tayin etmiş. Yataktan yatağa bir yörünge çizmiş. Uyu, sabahleyin kalk, abdest al, namaz kıl, zikirle, Kur'an'la meşgul ol, hadisle, sünnetle ilgilen, helâlinden maişet ara, çocuğunla ilgilen, hanımınla beraber ol, ilim öğren, iyiliği emret, kötülüğe engel ol, öğle, ikindi, akşam, yatsı namazını kıl, sonra tekrar gelip yat! Yarın bir daha, ertesi gün bir daha diye insan için de bir yörünge çizmiştir. Hayatın tümünü kapsayan bir program veya başka bir deyişle kaderdir bu. Hiçbir varlık bu kaderin dışında veya başıboş değildir.

4-5. "O, yeşillikler bitirmiştir. Sonra da onları siyah çerçöpe çevirmiştir."

Allah, bitkiler, yeşillikler de bitirdi, büyüttü. Bitkiler bitiren, ama yemyeşil bitkileri sonra sapsarı edendir Rabbimiz. Eşyanın tabiatına dikkat çekerek, onu kullanma, ondan istifâde hakkının da kendisine ait olduğunu anlatıyor Rabbimiz. Hayatın, yaratılışın kendisine ait olduğunu vurguladıktan sonra, ölümün de kendisinden başkalarına ait olmadığını ortaya koyuyor. İlkbaharı getirenin de, sonbaharı yaratanın da sadece kendisi olduğunu haber veriyor.

Görüyor musunuz Rabbimiz nasıl kolay bir din anlatıyor? Âfâk ve enfüsümüzden, yakın çevremizden delillerle bize dinini ve kendini anlatıyor Rabbimiz. Ne kadar hoş bir anlatım değil mi? Allah hiçbir za-man bizim gibi zorlarla, felsefî ifâdelerle, insan zihninin almayacağı konularla din anlatmıyor. Görünenden, bilinenden, merâdan, bitkilerden dikkat çekerek din anlatıyor. Otlar, ağaçlar, nebatat bitirdik, diyor. Hem kendinizin, hem de hayvanlarınızın yiyeceği şeyler bitirdik.

Ama bunlar bir dönem, bir zaman gelir ki tamamen sararmış, kararmış, solmuştur. Çerçöp olmuştur. Yanmaya, yakılmaya hazır hale gelmiştir. Yakacak haline gelmişlerdir. Düşünün gencecik, dipdiri, çivi diye çaksanız yere geçecek kadar güçlü, sıhhat dolu, Allah'a kulluk noktasında mermeri delecek kadar müsait vücutlar, gün olacak sararıp solacak, geriye sayma başlayacak. Ama Allah korusun da ki-mileri yarın yanacak hale gelecek, yarının yakıtı, yakacağı haline gelecekler. Allah'a kulluğa tahsis edilmeyen bu dipdiri bedenler, yarın cehennemin yakıtı olacak. Herhalde Rabbimiz bu âyetiyle bize bunu anlatıyor.

Burada bizim ısrarla anlamamız ve anlatmamız gereken şudur: Hayatın kaynağı Allah'tır. Veren de O'dur alan da O'dur. Ya-ratan da O'dur, öldüren de. Az veren de O'dur, çok veren de. Vermeyip mahrum eden de O'dur, verip hesap sorulmadan alan da. İlkbahar da O'na aittir, sonbahar da. Eğer bu dünyada gözümüz görüyor, aklımız eriyor, elimiz tutuyor, ayağımız yürüyorsa bilelim ki bunu bize Allah verdi. Allah'tandır bunlar. Yarın bunlar işe yaramaz bir hale geleceklerse, bu da Allah'tandır.

Çocukken âcizdik, küçüktük, güçsüzdük, şimdi büyüdük, güç-kuvvet sahibi olduk. Eğer bütün bunlar Allah'tan değil de kendimizden, bizden olsaydı o zaman yaşlandıkça, ihtiyarladıkça daha güçlenmeli değil miydik? Halbuki ihtiyarlayınca bunları kaybediyoruz, ge-riye sayma başlıyor. Tüm otlar, bitkiler, ağaçlar gibi. Demek ki bütün bunlar bizden değil, O verdi bütün bunları. Allah insanlara bir şeyler veriyor ve herkesi kendi verdiğine göre imtihan ediyor.

Birine mal ver-miş, öbürüne el vermiş. Biri evli, diğeri evsiz. Biri beş çocuklu, ötekisi çocuksuz. O halde mal, evlât, çoluk-çocuk her şey O'ndandır. Bu konuda O'na hesap sormaya hakkımız yoktur. "Ya Rabbi niye onu malla imtihan ettin de beni malsız imtihan ettin? Niye onu elli, beni çolak imtihan ettin? Niye onu beyaz, beni esmer? Niye onu erkek, beni de kadın yarattın? Niye onu güzel, beni çirkin yarattın? Niye onu zengin, beni fakir, niye onu bilgili, beni cahil imtihan ettin? diye hesap sormaya hakkımız yoktur.

Çünkü mülkün Mâlike hesap sorma yetkisi yoktur. Bir de neden itiraz ediyoruz? Ne olmuş yani? Onun kazandığı ne belli? Malla, parayla imtihan edilenin kazandığı, fakir kimsenin de kaybettiği ne belli? Ya Rabbi niye onu erkek çocukla da beni kız çocukla, ya da çocuksuz imtihan ettin? Ne olmuş ki? Onun kazandığı ne belli? Erkek çocukla imtihan edilenin kazandığı, kız çocukla imtihan edilenin kaybettiği nereden belli? Kim demiş bunu? Halbuki bunlar imtihan sebebidir. Allah, herkesi verdikleriyle hesaba çekecek. Fakirler mi kazandı, yoksa zenginler mi? Bu yarın belli olacak, bunu unutmayın, diyor Rabbimiz.

6-7. "Biz sana Kur'an'ı okuyacağız ve sen asla unutmayacaksın, Allah'ın dilediği bundan müstesnadır. Doğrusu açığı da, gizliyi de bilen O'dur."

Sûrenin başında da ifâde ettiğimiz gibi peygamberliğinin ilk zamanlarında Allah'ın Resûlü vahyin ne olduğunu bilmiyordu. Allah sözüne alışık olmadığı için vahyin atmosferine giremiyordu. Çünkü bu ilk dönemler Allah'ın Resûlü, vahiy nedir, Allah sözü nedir, peygamberlik, risâlet, melek nedir? Allah sözünü nasıl gönderir? Bunların hiç-birisini bilmiyor, zamanla Rabbinin uyarılarıyla öğreniyordu. Bu durum, yani Rasulullah Efendimizin vahye alışması bir süre devam etti. Bunu Kur'an'ın başka yerlerinde de görüyoruz. Alak sûresinde, Tâhâ, Şûra ve Kıyâmet sûrelerinde görüyoruz. Meselâ Kıyâmet sûresinde görüyoruz ki, vahyin inzâli esnasında Allah'ın Resûlü kendisine gelen âyetleri unutmamak, bir an evvel bellemek, ezberlemek ve onu insanlara ulaştırmak için nötr halini bozup, gelen âyetleri ezberlemek için dilini hareket ettirmeye çalışıyordu da Rabbimiz onu şöylece uyarıyordu:

"Ey Muhammed! Cebrâil sana Kur'an okurken, unutmamak için acele edip onunla beraber söyleme, yalnız dinle. Doğrusu o vahyolunanı kalbine yerleştirmek ve onu sana okutturmak Bize düşer. Biz onu Cebrâil'e okuttuğumuz zaman, onun okumasını dinle. Sonra onu açıklamak Bize düşer."

(Kıyâmet 1619)

"Ey Peygamberim! Kur'an'ı acele olarak, süratlice belleyip kavramak ve unutmamak için dilini depretip, hareket ettirip durma! Şüphesiz ki onu kalbinde toplamak ve onu sana okutmak bize aittir!"

Vahiy normal geliyorken, Rabbimiz vahyin konusunu, vahyin akışını keserek peygamberinin bir durumunu düzeltiyordu. Peygamberim! Dilini depredip, oynatıp durma! Yani aceleye getirip durma işi! Ne endişen var senin, niye acele ediyorsun? Değil mi ki Biz onu toplamış, bir araya getirmişiz. Onu Biz cem etmişiz. Yani o harfleri, o ke-limeleri, o âyetleri bir araya Biz getirmişiz, onu Biz okuyoruz. Onun Kur'an'ını da, okunuşunu da, onun okunaklığını da Biz ortaya koymuşuz. Sana gereken, Biz onu okurken senin onun okunuşuna uymandır! Biz hemen arkasından onu sana beyan edeceğiz, ya da sen onu anlar hale geleceksin.

Burada da görüyoruz ki Rabbimiz vahye henüz alışamamış olan Peygamberini uyarıyor. Allah'ın Resûlü kendisine gelen vahyi ezberlemek, onu kafasında, zihninde muhafaza etmek sorumluluğunda hissediyordu kendini. Onu ezberlemek, hafızasında muhafaza et-mek sorumluluğunun kendisine ait olduğunu zannediyordu. Burada da Rabbimiz buyurdu ki:

"Peygamberim! Sen hiç endişe etme! Biz sana okuyacağız ve sen asla unutmayacaksın!"

Bu aslında Kur'an'ın vahyedilmesi ve muhafazasının Rasulul-lah'a ait bir görev olmadığını, böyle bir sorumluluğunun olmadığını, bu işi Allah'ın bizzat kendi uhdesine aldığını haber veriyor. Ama Allah'ın Resûlü önceleri bunu bilmiyordu. Allah'ın Resûlü Kur'an-ı Kerîm gelirken, bu Kur'an ne kadar sürede gelecek, kaç yıl gelecek, ne kadar gelecek, kaç âyet, kaç sûre gelecek, okunan bölüm, namaza tahsis edilen bölüm olacak, unutulacak mı, unutulmayacak mı, bu konuda Kur'an'ın, vahyin muhafazası konusunda bir gayreti, bir tedbiri olacak mı, olmayacak mı, bunu bilmiyordu. Ama sonradan Rabbimiz tarafından anlatıldı ve Allah'ın Resûlü de anladı.

Vahyi ezberleyebilmek, ya da unutmamak için böyle bir sa'yin, böyle bir çabanın içine giren peygamberimize böyle buyuruyordu Allah. "Peygamberim biz okuyacağız ve sen asla unutmayacaksın" buyuruyordu. Demek ki biz de bunları Kur'an'dan öğreneceğiz. Kur'an'la birlikte olacağız, onunla diyalogumuzu asla kesmeyeceğiz ve bilmediklerimizi ondan öğrenecek ve unutmayacağız. Birilerine bir sûreyi anlatırken: "Aman şunu yaz! Aman bunu ezberle!" demeyeceğiz. Zamanla olacak bu iş. Çünkü biliyoruz ki sahâbenin yetişmesi böyle yaz-dırıp, ezberletip, yazılı, sözlü imtihan şeklinde olmamış. Ne anlattım söyleyin? dememiş Rasulullah. Yazılı, sözlü imtihana çekmemiş onları. Onlar hayatla imtihan olmuşlar, Bedir'le, Uhut'la imtihan olmuşlar.

Biz sana okuyacağız, sen unutmayacaksın, ezberleyeceksin. Veya bunun bir başka mânâsı da: "Peygamberim Biz bunu sana oku-yoruz, öğretiyoruz sen

de bunu asla unutmayacaksın" şeklinde olacaktır. Yani Biz bunu sana öğretiyoruz, bu vahyi sana sunuyoruz sen de bunu unutmamalısın ha! Nasıl? Nasıl unutulmaz Kur'an? Sadece bu Kur'an'ı mücerret okuyarak, ezberleyerek değil, bununla diyalogu kesmeyerek, sürekli bununla beraber olarak, gereğiyle amel ederek, hayata geçirerek bu öğrendiklerini hayatınla muhafaza etmek zorundasın. Kur'an'ın gereğini yerine getirme görevidir bu. Öyleyse bizler de öğrendiklerimizi gereğiyle amel ederek, hayatımıza aktararak korumak, muhafaza etmek zorundayız.

Sen bu Kur'an'ı unutmayacaksın ama:

"Allah'ın dilediği müstesna."

Bunun iki anlamı vardır:

1. Unutmayacaksın ama bilesin ki bu unutmaman da kendinden değil, Allah'tandır. Bu da Allah'ın takdiriyledir. Allah, peygamberine buyuruyor ki, "Sana okuduğumuzu sakın unutma! Aynen onları ic-ra et, mucibince amel et, ama bilesin ki unutmaman da senin elinde değildir. Sakın unutmamam kendi elimdedir zannetme! Unutmaman da bendendir."

Değilse biz biliyoruz ki Rasulullah'ın insan olması hasebiyle zaman zaman unuttuğu da oluyordu. Meselâ bir ara namazda bir âyeti unutarak atladı Rasulullah. Arkasında bulunan Übeyy bin Ka'b: "Hayrola ey Allah'ın Resûlü! Bir âyet kalktı mı, yoksa nesih mi oldu?" diye sordu da, Allah'ın Resûlü, "Hayır, ben unutturuldum" buyurdu. Ama tabi ki bunun sebebi ümmetine talimdi. Yani bir insan unutursa ne yapacak? Bunu talim etmek ve kıyâmete kadar gelecek insanlar için bu konuda hükmün vazedilmesi içindi. Çünkü biz yine onun kendi beyanlarından biliyoruz ki, Rasulullah'ın gözleri uyurdu ama kalbi her zaman uyanıktı. Mutlaka kalp uyanıktı çünkü o kalbe vahiy geliyordu.

Yine meselâ bir yolculukta bir yerde konakladılar. Hz. Bilal: "Ya Rasulallah siz de uyuyun, ben nöbet bekler sizi uyandırırım" demişti. Ama Bilal da bir deveye yaslanıp uyuya kalmış, ilk uyanan yine Rasulullah olmuştu. Allah'ın Resûlü baktı ki güneş doğmuş. "Niye böyle yaptın ey Bilal?" diye azarlayınca, Hz. Bilal mahcup olmuştu. Çünkü tüm sahâbenin sabah namazı geçmişti. Ama o konuda kıyâmete kadar ki insanlar için hüküm konuyordu. Uyuduğunuz zaman siz de böyle yapın! diye bu konuda hüküm konsun diye öyle yaptırdı Allah. Onun için Rabbimiz elçisinin uyumayan kalbini uyuttu.

2. Peygamberim biz sana okuyacağız ve sen unutmayacaksın ancak:
Allah'ın dilediği müstesnadır ifâdesini şöyle de anlıyoruz: Vahyin bir bölümü Kur'an'a geçmemiştir. Yani muhtevası korunma altına alınmış ama

lafzı korunma altına alınmamış, Kur'an bölümüne geçmemiştir. Okumaya tahsis edilmemiş vahiy bölümünün de olduğunu anlatıyor bu bölüm. Hayatı düzenlemiş, o günün problemlerini halletmiş ama Kur'an-ı Kerîm'e geçmemiş vahiy bölümünün de bulunduğunu haber veriyor.

Kur'an'da varlığından söz edildiği halde Kur'an'da bulunmayan vahiy birimleri var. Yani peygambere vahyedilen vahiylerin bir kısmının Kur'an'da olmadığı kesindir. Meselâ bir dönem Allah'ın Resûlü ve Müslümanlar namazlarında kıble olarak Mekke'deki Kâbe'ye dönüyorlardı. Ama onların Kâbe'ye dönmelerini emreden âyet yok Kur'an'da. Peki acaba Allah'ın Resûlü ve Müslümanlar kendi kafalarından mı çı-karmışlardı Kâbe'ye dönmeyi? Elbette kendi kafalarından çıkarmamışlardı bunu. Allah emretmişti, ama bu vahiy birimi Kur'an'a geçme-miştir. Müslümanların Allah'ın Resûlü'ne bağlılıklarını pekiştirmek için peygamberle yapmıştı bu işi.

Yine bakıyoruz Mekke'nin fethiyle ilgili rüyada gelen vahiy birimi de Kur'an'da yoktur. Allah rüyasında her şeyi Resûlü'ne göstermiş; müşriklerin kendilerini Hudeybiye denen yerde durduracaklarını, o yıl hac için Mekke'ye sokulmayacaklarını, aralarında bir anlaşma yapılacağını, daha sonra Müslümanlar adına ağır şartlar taşıdığı zannedilen bu anlaşmayı kendilerinin bozacağı ve nihâyet Mekke'nin fet-hedileceğini tümüyle rüyasında Rabbimiz peygamberine göstermişti. Hattâ bunu bilmeyen sahâbe Allah'ın Resûlü'ne itiraz edecek noktaya gelirken, Allah'ın Resûlü son derece rahattı. Rabbimiz de bu konuda sadece:

"Yemin olsun ki Allah peygamberine o rüyayı doğru gösterdi. (Allah'ın gösterdiği rüya doğru çıktı) Yemin olsun ki inşallah Mescid-i Haram'a mutlaka emniyet içinde gireceksiniz."

(Fetih 27)

buyuruyordu. Bakın burada Allah diyor ki: Allah'ın peygamberine gösterdiği rüya doğru çıktı. Peki hani ne o? Hani nerede bu rüya? Kur'an'ın neresinde? Biliyoruz ki rüya da vahiydir. Allah'ın Resûlü'ne gelen vahiylerden pek çoğu rüya halinde gelmiştir. Ama bakıyoruz ki Rabbimizin sözünü ettiği bu vahiy birimi Kur'an'da yoktur.

Yine örneğin Tahrim sûresinin 3. âyetinde Allah'ın Resûlü'nün hanımlarından birine gizlice söylediği bir sözün ortaya çıkarılışı, Ah-zâb sûresinin 37. âyetinde anlatılan Rasulullah'ın Hz. Zeynep'le evliliğinin bizzat Allah tarafından emredildiği konusu, Haşr sûresinin 5. âyetinde Müslümanların gerçekleştirdiği Beni Nâdir'in ağaçlarını kesme işinin Allah'ın emriyle olduğunu anlatan âyet, yine Enfal sûresinin 7. âyetiyle anlatılan konular da vahiy olarak Kur'an'da yoktur.

Peki buna ne diyeceğiz? Bu vahiy birimlerinin adı nedir? Bunlar, bu vahiy birimleri Allah tarafından Rasulullah'a bildirilmiş, hayatta pek çok problemleri çözmüş, ama Kur'an'a geçmemiş, yani okunan vahiy birimi olmamış, lafzan Allah tarafından korunma altına alınmamış vahiy birimleridir. Bir başka ifâdeyle bunun adı sünnettir ve dinimizin yarısıdır. Okunan vahiy, okunmayan vahiy. Vahy-i metluv ve vahy-i gayri metluv. Buhârî, Müslim, Tirmizi, Nesei, İbni Mâce, Ebu Dâvûd ve diğerleriyle birine, İbni Abbas, Taberî, Kurtubî, Râzî, İbni Kesîr, Tefhim, Elmalı, Seyyid Kutup'la da okunan vahiy birimine ulaşabileceğimize inanıyorum. İstedikten sonra her ikisine de ulaşabileceğimize ve mutlaka ulaşmak zorunda olduğumuza inanıyorum. Çünkü bu iki bölümün ikisi de vahiydir, ikisi de dindir ve Müslümanlar olarak bizim için bağlayıcıdır. "Ancak Allah'ın dilediği müstesna" ifâdesini bir de böyle anlamaya çalışıyoruz.

"O Allah cehri de, hafiyi de, açığı da, gizliyi de bilendir."

Ne vereceğini, ne emredeceğini, ne isteyeceğini, sizi vahyin ne kadarıyla sorumlu tutup, kaç âyet göndereceğini bilendir Allah. Mesele konunun Allah'a ircâıdır. Meselâ sabahleyin kalktığımız da elimizdeki Kur'an'ın yarısını silse Allah, haberimiz olur mu bundan? Sabahleyin bir kalktınız ve baktınız ki Kur'an'ın yarısı gitmiş, yarısı si-linmiş. Haberiniz olur mu bundan? Şimdi haberimiz yok ki o zaman ol-sa. Şimdi tanımıyoruz ki Kur'an'ı o zaman anlasak ne kadarı silinmiş, ne kadarı kalmış? Öyle değil mi? Cebinde ne kadar para olduğunu bi-len kişi eksilince farkına varır. Bilmeyen, cebinden habersiz yaşayan bir adam nerden farkına varacak bu eksikliğin?

Kaldı ki zaten şu anda birileri Kitabın kimi âyetlerini siliyor ama farkında değiliz. Birileri her gün kitabımızın âyetlerini bozuk para gibi harcıyor, ama kimsenin haberi yok. Kimsenin kılı bile kıpırdamıyor. Neden? Bilmiyoruz ki kitabımızı. Bilenler bağırıyor da ancak o zaman farkına varıyoruz. Bizim kitap değil ki o, birilerinin kitabı! Bizim cep değil ki o, başkalarının cebi! Cebinden, kitabından habersiz yaşayan insanlar olup çıktık Allah korusun. Siler mi siler Allah. Belki de o zaman sevinir Müslümanlar, "Ya Rabbi çok iyi oldu. Zaten bu kadar âyet bize zor geliyordu. İşte hatimlerde, düğünde, dernekte, nişanda, ev mübareğinde filan okuyabileceğimiz kadar beş-on sûre bize yeter!" diyecek, memnuniyetlerini ortaya koyacaklar.

8. "Kolay olanı yapmayı sana kolaylaştırırız."

Bu din, kolay bir dindir. Bu din, fıtrata uygun bir dindir. Sana kolayı göstereceğiz diyor Rabbimiz. Rasulullah'ın hayatı peygamberliğinden sonra öyle bir kolaylaştı ki, tarifi mümkün değil. Namazı, ab-desti, orucu, kazanması, harcaması, infakı, zekâtı, yemesi, içmesi, meskeni, hesabı, sorumluluğu kolaylaştı. Ya da Allah'ın Resûlü onu kolay biliyordu. Kolaylaştırılmıştı ona

bunlar. Çünkü İslâm'ı yaşamak çok kolaydır. Çünkü İslâm fıtrat dinidir. Bu yol, fıtratın sahibinin yoludur. Bu din, fıtratı bilenin dinidir. Eğer bir vida bir yer için yapılmışsa oraya kolayca zorlamadan girer. Ama vida o deliğe göre değilse, altından da olsa, gümüşten de olsa zorlanacaktır. Tıpkı şu anda fıtrata uygun olmayan, fıtratı bilmeyen beşer yapımı sistemlere uymaya zorlanan insanların zorlandıkları gibi…

Rasulullah Efendimizin her şeyi kolaydı. Elbisesi kolaydı, sadeydi. İlla da mavi giyeceğim, ya da şu model giyineceğim diye bir derdi yoktu efendimizin. Veya ütüsü şöyle olacaktı, yakası böyle olacaktı, rengi, deseni şöyle olacaktı diye özel bir zevki, bir derdi yoktu. Ayakkabısı kolaydı. İlla da Japon köselesi veya İtalyan derisi olacak, modeli şöyle olacak diye özel bir zevki yoktu. Zira o asla külfeti sev-mezdi. Önüne geleni yerdi, illa da şunu getirin demezdi. İlla da bugün canım Panama muzu istiyor, canım kebap çekiyor, bana bugün kuzu getirin, demezdi Allah'ın Resûlü. Özel yemek programları yoktu. Yemeyi hedef bilmezdi. Meselâ bir defasında kertenkele getirdiler, fıtratı sevmediği için onu yemedi ama yiyenlere de yasaklamadı.

Allah'ın Resûlü'nün konuşması kolaydı. Tek tek, sade ve düz konuşurdu. Tumturaklı, edebî, felsefik konuşmazdı. Herkesin anlayabileceği, herkesin ezberleyebileceği şekilde ağır ağır ve düzgün konuşurdu. İstekleri kolaydı. İnsanların takat getiremeyecekleri şeyleri istemezdi onlardan. Kulluğun dışında hiç kimseyi kendi özel hizmetinde kullanmazdı. Öyleyse ey Müslümanlar gelin bu kolaya biz de talip olalım. Emin olun en kolayı İslâm'ın dediğidir. İnanın eşyalarımız onunki gibi olsaydı, hayatımız çok kolay olacaktı. Her an dünyadan gi-dici olduğunu bilen ve böyle yaşayan Rasulullah Efendimizin tüm eş-yası bir atın sırtının alacağı kadardı. Düşünebiliyor musunuz? Bir atın taşıyabileceği kadar eşya!

Eğer bizimkiler de bu kadar olsaydı hayatımız çok kolaylaşacaktı. Temizlenmesi kolay, alması kolay, yerleştirmesi kolay, çıkartması kolay, indirmesi kolay… Meselâ kerpiç bir ev yıkılsa, yıkıntıdan çıkan malzemeyle aynen onun gibi bir ev daha yapabilirsiniz. Şimdiki evler böyle mi? Betonu, demiri, mermeri, fayansı, boyası, cilası külfet üstüne külfet. Meselâ şu ütü dedikleri şey nedir? Pantolonun şurasını kıvrıştırıyorlar. Ne bu? Ne olacak bu? Niye şuradan değil de buradan? Kim dedi bunu? Zorlaştırıyoruz hayatımızı. Veya meselâ gömleğin, yakası, ceketin yırtmacı. Ne bunlar? Giyimi bile zor. Aman modeli şöyle olmalı, aman beli böyle olmalıydı. Bunlar hayatı zorlaştırmaktan başka bir şey değildir.

Meselâ düşünün ki bir kadın, çocuğu gece uyanınca yerinden kalkacak, yatağını soğutacak, uykusunu bölecek, çocuğuna mama yapıp gelecek ve

yedirecek. Ne kadar zor değil mi? Halbuki yanı başında Allah'ın kendisine verdiği göğüslerinden emziriverse ne kadar kolay, değil mi?

Evet İslâm en kolayıdır. Allah'ın istediği hayat en kolay hayattır. Rabbimiz bu âyetiyle: "Peygamberim! Sana kolay bir şerîat verdik. Seni kolay bir din, kolay bir yol üzerinde kıldık. Senin yoluna, senin şerîatine tabi olmak, o yolda yürümek çok kolaydır." diyor.

Evet, kolay olanı yapmayı sana kolaylaştırırız diyor Rabbimiz. Biz biliyor ve inanıyoruz ki müslümanca bir yaşayış güzel ve kolay; gayri İslâmî bir hayat da çirkin ve zor bir yaşamdır.

İnsanı en iyi tanıyan, onun gücünün neye yeteceğini bilen merhametli Allah, ona kolay dini vermiş, kaldırabileceği yükü yükle-miştir. Allah'a teslim olmuş müslüman bir kula da Allah'a itimat, gü-ven, ve tevekkül yakışır. "Sen bunları yapabilirsin, gücün yeter, bunlar kolaydır, senden zorluk istemiyorum" deniyorsa, "hayır, yapamamam, zor!" demek, her şeyden önce bir isyan ve yalanlamadır. Sırât-ı müs-takîm, dosdoğru yol demektir; Peygamberlerin, sıddıkların, şehid ve sâlihlerin yoludur. Bu dosdoğru İslâmî yolda yolculuk kolaydır, ayağı kaymadan nice insan bu yoldan yürümüştür. Ayrıca bu yolda tehlike-lere karşı uyarılar, işaretler, yardımlaşmalar, ilâhî ikram ve ihsanlar vardır. Diğer yollar sapıklıktır, dolambaçlı, zikzaklarla dolu ve kaygan-dır, zordur. Yaşadığımız ülke dâhil, hemen bütün dünyada yürürlük-teki kapitalizm, insanların hayatını zorlaştırmaktan başka bir şey getir-memiştir. Tüketim ve israf toplumu, bunalım toplumuna dönüşmüştür. Herkes daha çok tüketmek için, daha çok kazanmaya, dolayısıyla da-ha zor bir hayata kendini mahkûm ediyor. Bu, kırılması mümkün ol-mayan bir kısır döngüdür.

İslâm'ın dışındaki tüm düzenler, dünya görüşleri ve ideolojiler birer şirk düzenidir. Şirk ise, büyük bir zulümdür. İslâm dışı düzenler ve uygulamalar zorbalık ve zulümdür, ağır yüktür. Haksız vergiler, hortumlar, adâletsiz hukukî düzenlemeler, halkın sırtındaki ağır yük-ler. Toplumdaki bütün bireylerin şikâyet ve huzursuzluğu, zorlukların ispatıdır. İnsanların hayatını kolaylaştırma vaadiyle ortaya çıkan ma-teryalizm ve kapitalizm hayatın düzenini bozmuş, insanların fıtratını dejenere etmiş ve ihtiyaç kavramını alabildiğine genişletip bitmek tü-kenmek bilmeyen yarış içinde insanları tüketim araçlarının, teknolojik aygıtların kölesi yapmış, maddî-mânevî zorluk üstüne zorluklar üret-miştir.

Allah Teâlâ, zor gibi görünen ibâdetleri farz kılmakla, esasen mü'min kullarını hayat mücâdelesine, zorluktan kurtarıp kolaylığa ve rahatlığa kavuşturmayı dilemiştir. Namazla hevâsına direnecek, kötü-lük ve fahşâdan uzaklaşacak, oruçla kolay kolay cihad etmeye alışa-cak, lüzumunda sabır yolları öğrenilecek, zekâtla nefsinin paraya kul olmasından kurtulacak, hayatın

zorlukları yenilecek, âhiret saâdetin-deki güzellik, kolaylık ve saâdetlere erişecektir. İbâdetler insanı olgunlaştırır, insanı maddî ve özellikle mânevî yönden güçlendirir. İbâdet ve Allah'a tâat, O'nun hükümlerine riâyet, hevâsının/nefsinin kulluğundan kurtulmuş mü'min için hiç de zor değildir. Allah'a iman edip O'na teslim olan insan, zorlukları aşacak, daha doğrusu şeytanın zor gösterdiği kolaylıkları seçecektir. Şeytan, insana kötülüğü emreder, insanın kendini küçültüp basitleştirmesine, ibâdetleri zor zannedip onlarla yücelip güçlenmesine engel olmak ister.

Mü'min şeytana ve hevâsına kanmayacak, imtihanını kazan-ma gayreti içinde Allah'a kul olmanın, başka tüm kulluklardan daha kolay ve daha güzel olduğunu unutmayacaktır. İslâm'ın hükümleri ne zordur, ne de çok basit. Müslüman da en küçük görevi zor kabul edip kaçan basitlikte ve tembellikte bir insan değildir. "Sen bir devsin, yükü ağırdır devin!" Devin yükü ağırdır, ama kaldıramayacağı kadar değil-dir. Dev için o yük kolay bir yüktür, ama seviyesi küçük olanlar için o yük, kaldırılamayacak kadar zor kabul edilebilir; bu konudaki problem, eşyanın içyüzüne vâkıf olamayan, kandırılıp yönlendirilebilen âciz alı-cılarla bakmakta, yani serabı su, suyu da serap zannetmektedir. Mü'-min, Allah'ın nûruyla bakar, kalp ve iman gözünü devreden çıkartmaz. Bilir ki, kâfirler, bakmasını bilmeyen bakar körlerdir. Öyleyse:

9. "Faydalı olacaksa insanlara öğüt ver."

Sen öğüt ver peygamberim. Duyur, anlat, hatırlat ki tedebbür eylesinler. Yaptır bunu onlara, hatırlatma mutlaka fayda verecektir. Ya da fayda verdiği sürece sen onlara bunu hatırlat.

Buradaki ***"İn"***i bazıları "İn-i şartiye" olarak ele almışlar. O zaman mânâ şöyle olacaktır: Eğer uyarın fayda verirse insanları uyar. Kimileri bunu ***"Mâ"*** mânâsına almışlar. Yani fayda verdiği sürece insanları uyar, şeklinde anlamışlar. Bazıları da bunu ***"Kad"*** mânâsına anlamışlar. Yani peygamberim sen uyar, çünkü uyarman mutlaka fayda verecektir. Sen anlatmaya devam et, çünkü ona fayda vermese bile sana fayda verecektir. Sen uyarmaya devam et, çünkü onun için faydalı olmasa bile çocukları için faydalı olacaktır. Ona fayda vermese bile çevredekilere fayda verecektir. Sen anlat, bugün olmasa bile yarın fayda verecektir anlamlarına gelmektedir.

Bir de bu âyeti bir önceki âyetle birlikte düşünecek olursak mânâ şöyle olacaktır: "Peygamberim! Sen tebliğ et, ama bu Benim di-nimi insanlara duyurma konusunda da sakın kendi kendine zorluk çıkarma. Sorumlu olmadığın şeylerle kendini sorumlu kılarak kendi kendini zora sokma. Çünkü Ben senin işini kolaylaştırdım. Yükünü in-direrek hayatını kolaylaştırdım. Öyleyse bilesin

ki sen ölüleri diriltecek değilsin. Senin sağırlara duyurma, körlere gösterme gibi bir sorumluluğun yoktur. Sen sana kulak verip dinleyenlere anlatmaya devam et. Uyarıya müspet cevap verenleri de eğitip terbiye etmeye devam et. Ama uyarı karşısında nötr davrananlar konusunda da sakın kendine bir sorumluluk çıkararak işini zorlaştırma!”

Öyleyse fayda verirse de anlatacağız, vermezse de anlatacağız. Zira biz bu âyeti Rasulullah’tan öğrendik. O nasıl anlamış acaba? Nasıl anlamış ve nasıl uygulamış? Bunu öğrenip kraldan çok kralcı olmamalıyız. Bakıyoruz Allah’ın Resûlü anlattı, anlattı, bir daha anlattı, sonra döndü bir daha anlattı. Meselâ Ebu Cehil’e bir ömür anlattı. Bir Ebu Süfyan 23 yıllık bir uyarının sonunda adam oldu. Öyleyse bu bizim keyfimize kalmış bir şey değildir. Yani “Şöyle bir bakalım vaziyete de, hoşuma giderse anlatayım, gitmezse vazgeçeyim!” Hayır! Olmaz böyle şey.

Biz her zaman ve herkese anlatacağız. Bu, meselenin bize yö-nelik veçhesi. Ama bir de meselenin uyarılanlara yönelik veçhesi vardır. O da şudur:

10-11. “Allah’tan korkan öğüt alacaktır. Bedbaht olan da ondan kaçınacaktır.”

Sen anlat peygamberim, ama bilesin ki, ancak günahtan, şirkten, isten, pastan kurtulmaya çalışanlar, Allah’a karşı haşyet duyanlar faydalanacak, şakîlerse yan çizecek ve kaçacak ondan. Sen anlatma-ya devam et peygamberim, ama şunu da unutma ki, senin uyarın kar-şısında ancak haşyet sahipleri uyarılacak. Uyarıya müspet cevap ve-recek olanlar durumlarından, yollarından, gidişlerinden emin olmayıp tezkirayla kendilerini, durumlarını sağlama alan, hayatlarını Kitap ve Sünnetle gözden geçirmek isteyenlerdir. Şakîlerse bilesin ki, hep sen-den, senin uyarılarından, senin yolundan, senin sünnetinden kaçacak. Sakın bu durum seni ürkütmesin. Moralini bozmasın, ümitsizliğe düşürmesin diye bunu önceden sana haber veriyoruz, diyor Rabbi-miz.

Anlıyoruz ki Müslüman’la kâfire zikra ayrı ayrı olacaktır. Yani bir adam ki şakîdir, dine, diyanete karşı gelmiş, hep Müslümanlarla alay etmiş, hakaret etmiş, Müslüman’dan aldığını Müslümanın aleyhinde kullanmış, nifak alâmetlerini, şikak alâmetlerini üzerinde taşıyor, elbette böyle birine anlatırken farklı, bir Müslümana anlatırken farklı anlatacağız. Müslümanla kâfire zikir ayrı olacaktır. Zira inanmayan bir kâfirden amel isteme şeklindeki bir hatırlatma fayda vermez. Kâfire, “Öğle vakti geldi, kalk namaz kıl” denmez. Veya, “Malının zekâtını vermelisin” denmez. Dense bile fayda vermez. Ona önce Allah’a îman etmesi ve O’nun emirlerine teslim olması gerektiğini hatırlatacak ve anlatacağız. Veya fâizi soruyor, ama Müslümanlıkla alakası yoksa, ona fâizi değil Allah’a teslimiyeti anlatacağız. Çünkü henüz Allah’ı tanımayan, Allah’a inanmayan birisi için fâizi anlatmak bir fayda vermez. Ama adam Müslümansa

ona fâizi de, namazı da, İslâm'ın her konusunu da anlatacağız. Hattâ o bunları anlatmamızı istemiyor-sa da anlatacağız.

İşte bu hatırlatmaya kimileri müspet, kimileri de menfî tavır alacaklar. Kimileri kabul edip teslimiyet gösterirken, kimileri de reddedip kaçacaktır. Anlıyoruz ki zikir konusunda, uyarı konusunda iki durum, iki öğe, iki taraf var. Bunlardan birisi uyaran, hatırlatan, diğeri de uyarılan, hatırlatılandır. Bu uyarı işinin bir hatırlatana, uyarana bakan yönü var, bir de hatırlatılana, uyarılana bakan yönü var.

Uyarı fayda verecekti, vermeyecekti, sözüm tesir edecekti, et-meyecekti, bize ne bundan? Bu karşımızdakinin problemidir. Bizi ilgi-lendirmez bu. Biz karşımızdaki onu reddetse de anlatacağız, kabullense de. Fayda verse de anlatacağız, vermese de. İşte meselenin bi-ze yansıyan yönü budur. Ama karşımızdakine yönelik veçhesi de karşımızdaki onu ya anlayacak, evet diyecek, uygulayacak, yahut redde-decek, kaçacak, yan çizecek. Bu da işin ona yansıyan yönüdür, bizi il-gilendirmez.

Eğer bugün hâlini, tavrını, gidişatını beğenmediğiniz bir insanın, kendisine Allah'ın dini ulaştırılınca değişeceğine inanıyorsanız o halde görevinizi ihmal etmeyip süratlice ulaştırmak zorundasınız. Korkanlar ibret alacaklar ama şakîler yan çizecekler.

Şakî, eşkıyâ kelimesi üzerinde de bilgi verelim. Şakî; bedbaht, kötü halli anlamında Kur'anî bir kavram. Şaki, şeka fiilinden ism-i faildir. Şe-ki-ye, yeşkâ, şıkva(tun), şekva(ten) ve şekâ(en) şeklinde mastara geçiş şekli vardır. Bu mastarlardan biri olan eş-şekâvatu, saadetin zıddıdır. Saadet asıl olarak iki çeşittir: Dünyevi saadet ve uhrevî saadet. Dünyevî saadet ise nefsi, bedenî ve harici olmak üzere üç şe-kilde olur. Şekâva(tun) de aynen saadet gibi kısımlara ayrılır. Yine ay-nı kökten olan şekâ(un) mastarı ise ta'b (yorgunluk)un içinde incelenir. Her şekâvet yorgunluk (ta'b) dır. Fakat her ta'b (yorgunluk, güçlük, sıkıntı) şekâvet değildir. Yani ta'b şekâvetten daha genel ve kap-sayıcıdır.
(Ragıb el-İsfahanî, el-Müfredât Fi Carîbi'l Kur'an, 388)

Yukarıda sözlük anlamı açıklanan şakî kavramı türevleriyle birlikte Kur'an-ı Kerim'de toplam on iki âyette yer almaktadır. Kelime Kur'an'ın her yerinde aynı manada kullanılmamış, yukarıda verilen manaların hepsini karşılayacak biçimlerde kullanılmıştır. Toplumda bazı insanlar vardır ki, sürekli şımarıklık içerisindedirler. Her zaman anarşi çıkarır, hiç bir kanun nizam tanımaz, sınırsız hürriyet peşinde-dirler. Her istediklerini yapmayı arzular, her türlü pohpohlamaya hazır olup daima kendini ileri sürer, başkaları tarafından kullanılmaya yat-kındırlar. Bunlar toplum içinde eşkıya, çapulcu ve ayak takımı görevini yaparlar. İşte bu tür özelliklere sahip kimseler Kur'an'da şakî olarak

tarif edilir. Bu tür insanlar, dünyada haylazlıkları, geçimsizlikleri ve ku-ral dışılıkları yüzünden bir şey elde edemedikleri gibi, âhirette de, dünyada iken sürekli hakka karşı gelip şer güçler tarafından piyon olarak kullanıldıkları için, aşağılıkların arasındadırlar. Ne dünyada iken iyi bir hayat sürerler, ne de âhirette. İşte bu yüzden bu kimseler şakî yani bedbaht, bahtsız kimseler olarak isimlendirilirler. Bedbaht-tırlar, çünkü yaptıkları hareketlerden dolayı hiçbir menfaat elde ede-mezler. Bahtsızdırlar, çünkü amellerinin, fiillerinin sonu boştur, yaptık-ları işler boşa gitmiştir. Her türlü güzel nimet ve iyi sonuçtan mahrum-durlar.

Kur'an-ı Kerim'de bu tür kimselerin, yani şakîlerin bazı özellik-lerine dikkat çekilir. Bunların başlıcalarını şöyle sıralayabiliriz.

1- Hak'tan ve öğütten yüz çevirmek: Bunlara, hak hatırlatıldığı zaman, dinleme zahmetine katlanmadan derhal yüz çevirirler. Bir ö-ğüt, bir nasihat verildiğinde, dinlemeyip sırtlarını dönerler. Yüce Allah bu hususta şöyle buyuruyor: Artık hatırlat (öğüt ver), eğer hatırlatma (öğüt verme) fayda verirse Allah'tan haşyet duyan kimse öğüt alır. Fakat şakî olan, ondan yüz çevirir (kaçınır). O, en büyük ateşe girer. Sonra orada ne ölür, ne de yaşar"
(A’lâ, 9-13)

2- Hakikati yalanlamak: Şakînin bir özelliği de "husn" olanı ya-lanlaması, hakikat inkâr etmesidir. Çünkü yalanlamak onun en büyük özelliğindendir. "Ben sizi alev saçan bir ateşle uyardım (korkuttum). Ona şakî olandan başkası girmez. Öyle şakî ki yalanlamış ve yüz çe-virmiştir"
(Leyl, 14-16)

3- Başkaldırı, Ayaklanma, İsyankârlık: Şakînin diğer büyük bir özelliği de hakka karşı ayaklanma, Allah'a karşı isyankârlık etmektir. Şakîyi şakî yapan, diğer özelliklerle beraber bu özelliğin bulunmasıdır. İsyankârlık ve çapulculuk şakînin karakterini yansıtır. Toplumda sü-rekli huzursuzluk çıkarıp gerçeğin açığa çıkmasını önlemek, davetçi-lere karşı çeşitli demagoji ve şarlatanca hareketler yaparak da'vetin anlaşılmasını engellemek de şakîlerin görev saydıkları fiillerdendir. "Semûd (kavmi) azgınlıkları sebebiyle (hakkı) yalanlamışlardı. Onların en şakîleri ayaklandığı zaman, onlara Allah'ın Rasûlü "Allah'ın deve-sine ve onun su içme hakkına dokunmayın" demişti. Fakat onu yalan-ladılar, deveyi boğazladılar. Rableri de günahları yüzünden azabı başlarına geçirdi. Orayı dümdüz yaptı"
(Şems, 11-14)

İsa (a.s) da Allah'ın kendisi için yaptıklarını söylerken şakî'nin bu özelliğini belirtir: "(İsa) (Rabbim beni) anneme iyilik eder (kıldı). Beni zorba bir şakî kılmadı"

(Meryem, 32)

Yukarıda vasıflarını kısaca anlattığımız "şakî" kimselerin akı-betlerini, yani âhiretteki durumlarını Yüce Allah bize şöyle anlatıyor:
"O gün geldiği zaman hiç kimse onun izni olmadan konuşamaz. Ora-ya toplananlardan kimi şakî (bedbaht, bahtsız) kimi de sait (mutlu) dir. Şakîiler ateştedirler. Onların orada (o bunaltıcı ateş içinde) öyle bir soluk alış verişleri vardır ki...Gökler ve yer durdukça orada sürekli ka-lacaklardır. Meğer ki Rabbin, çıkmalarını dilemiş olsun. Çünkü Rab-bin her istediğini yapandır"
(Hud, 11/105/107)

Yine Yüce Allah, tartıları hafif gelenlerin âhiretteki durumunu tasvir ederken, onlara kendi ağızlarıyla şakî olduklarını itiraf ettiriyor: "Kimlerin tartılan hafif gelirse, işte onlar da kendilerini ziyana sokan-lar, cehennem de sürekli kalanlardır. (Orada onların) yüzlerini ateş yalar. Öyle ki (ateşin) içinde (dehşetten dudakları gerilir de) dişleri açıkta kalır. Âyetlerim size okunurdu da siz onları yalanlardınız değil mi?" "Rabbimiz" dediler, "şekâvetimiz (bedbahtsızlığımız) bize galebe çalmıştı da, biz sapık bir topluluk olmuştuk. Rabbimiz, biz bundan çı-kar. Eğer bir daha (kötü işlere) dönersek artık bizi gerçekten zalim-leriz." Buyurdu ki: "Sinin orada, benimle konuşmayın. Zira kullarımdan bir zümre Rabbimiz; inandık, bizi bağışla, bize merhamet eyle, sen merhamet edenlerin en hayırlısısın" dedikleri için siz onlarla alay et-tiniz, (onlarla o kadar uğraştınız ki) size beni anmayı unutturdular. Siz daima onlara gülüyordunuz"
(Mü'minûn, 103-110).

Zekeriya (a.s) da "Rabbim" demişti. "Bende kemik gevşedi, baş ihtiyarlık aleviyle tutuştu. Rabbim, sana duamda hiç bir zaman şakî (bedbaht ve mahrum) olmadım. Duama daima icabet ettin"
(Meryem, 4)

Yine İbrahim (a.s) kavminden ayrılırken onlara şöyle demişti: "Sizden de, Allah'tan başka yalvardıklarınızdan da ayrılıyor ve yalnız Rabbime yalvarıyorum. Umarım ki Rabbime yalvarmakla (sizin gibi) şakî (bedbaht) olmam (istediklerimden mahrum bırakılmam)"
(Meryem, 68)

Şakî'lik; sözlük anlamı açıklanırken de belirtildiği üzere, zorluk çekmek, meşakkate uğramak, sıkıntıya düşmek gibi manalara da ge-lir. Bu anlamda Kur'an-ı Kerim'de önceden işlenen kötü bir amel yüzünden sonradan meşakkat çekme durumunu anlatan bir kaç âyet vardır. Cenâb-ı Hak, Rasûlullah (s.a.s)'a şöyle buyuruyor: "(Ey Mu-hammed!), biz bu Kur'an'ı sana meşakkate düşesin diye indirmedik. Ancak (Allah'tan) korkanlara bir öğüt (olarak indirdik)”

(Tâhâ, 2-3)

Allahu Azimuşşan, Hz. Adem ve Havva'ya seslenerek onları şöyle uyarıyor: "Dedik ki: "Ey Âdem, bu (iblis şeytan) senin ve eşinin düşmanıdır. Sakın sizi Cennetten çıkarmasın, sonra şakî (dünya iş-le-rini yaparak meşakkate düşmüş) olursun”
(Tâhâ, 117)

"Dedik ki: "Hepiniz oradan inin, birbirinize düşmansınız.Şimdi benden size bir hidâyet geldiği zaman kim benim hidâyetime tabî olursa o, dalâlete ve şekâvete (bedbahtlığa) düşmez"
(Tâhâ, 123).

Evet, o şakîlere gelince onlar:

12. “O, en büyük ateşe yaslanacaktır.”

Öyle büyük, öyle korkunç bir ateş ki, insanı insanlıktan çıkaran, insanı mahveden, beyinleri kaynatan bir ateş. Ayağın altına konan kor insanın beynini yakacak. Kan içirilecek, irin içirilecek ve kancalarla karınları deşilecek. Düşünün, başlarında duran bir zebani elindeki kanca ile karınlarına, kafalarına vuracak ve tüm organları dışarı çıkacak, bir daha, bir daha tekrar edilecek. Beyni inci tanesi gibi parça parça dağılacak. Boğazdan geçmeyen diken yedirilecek. İşte böyle bir azap mahalli.

Allah, en büyük ateşe yaslanacaklar, diyor. Ateşe yaslanılır mı? Yaslanılırmış demek ki! Hani adam yorulunca duvara yaslanır ve-ya kötü duruma düşen birisi arkadaşına yaslanır ya, işte bunlar da ateşe yaslanacaklar.

13. “O, orada ne ölecektir ne de dirilecektir.”

Orada ne ölebilecekler ne de yaşayabilecekler. Buna ne yaşamak denir, ne de ölmek. Ne ölüp kurtulacaklar, ne de doğru dü-rüst insan gibi yaşayabilecekler.

Ölüm isteyecekler Allah’tan, ama ölemeyecekler. Cehennemin görevlilerine yalvarıp yakaracaklar. Diyecekler ki: “Ey Mâlik! Ey cehennemin bekçisi! Ne olur dua et de Rabbin bize hükmedip bizim işimizi bitirsin! Ne olur Rabbin bizi öldürsün de şu durumdan kurtulalım! Ne olur yardımcı olun da bir nefes alalım.” Mâlik onlara diyecek ki: “Hayır hayır, size ölüm, kurtuluş yok. Sizler burada ebediyen kalacaksınız. Sizler için burada ebedî kalış söz konusudur.” Onlar orada ölemeyecekler. Ölümü temenni edecekler ama

ölemeyecekler. Ölüm acısını her yandan hissedecekler ama ölemeyecekler. Hep ölümü ya-şayacaklar, hep ölüm halini yaşayacaklar ama bir türlü ölemeyecekler.

Dikkat ediyor musunuz, zâlimler ölüm istiyorlar. İstedikleri ne? İstedikleri yok olmak, helâk olup gitmek. Kendilerini bir an olsun içine gömüldükleri bu dayanılmaz cehennem azabından kurtaracak bir ölüm istiyorlar. Dayanılmaz azap çukurlarından yükselen ölüm feryatları. Ama görüyoruz ki Kur'an'ın verdiği cevap bunların zaten bitmiş ümitlerini biraz daha öldürecek, ümitsizliklerini biraz daha artıracak, kahroluşlarını biraz daha artıracak bir cevap. Nasıl bir cevap geliyor bakın kendilerine? Zuhruf sûresinin 46. âyetinde geçtiği üzere onlara şöyle denece:

"Hayır hayır! Siz böyle kalacaksınız!"

Siz burada kalacaksınız! Siz ölmeden böyle kalacaksınız! Sizin kaderiniz bu! Aman Allah'ım, ne tüyler ürpertici bir manzara değil mi? Sizin için ölmek de yoktur, yaşamak ta. Ölümü temenni ettiren bir azabın içinde, ama ölümü de bulamadan ebediyen kalmak ve unutulmak. Sizin için sizi bu azaptan kurtaracak ölüm yoktur. Sonsuza dek ölümü temenni ettirecek bu azabın içinde kalacaksınız. Tabi cehennemin görevli meleğinin onların bu isteğine verdiği bu kahredici cevap, bunların feryatlarından bin yıl sonra gelecek. Peki neden böyle denecek onlara? Neden böyle bir azabın içinde çürüyecekler? Çünkü aynı sûrenin devamında denir ki:

"Andolsun ki, size gerçeği getirdik; fakat çoğunuz gerçeği sevmiyorsunuz."
(Zuhruf 78)

Siz kendi kendinize ettiniz bunu. Andolsun ki dünyadayken Biz size hakkı getirmiştik. Size Allah'ın âyetleri gelmişti. Size Allah'ın kitabı ve Allah'ın elçileri gelmişti. Allah sizi bundan haberdar etmişti. Si-ze Allah'ın elçileri, Allah'ın uyarıcıları gelmişti. Size kitap gelmişti, pey-gamberler gelmişti. Haktan haberdar edilmiştiniz, ama siz bu hakkı sevmiyordunuz. Sizi bugünün azabıyla uyaranları sevmiyordunuz. Uyarıya karşı şakîlik ediyordunuz. Allah'tan gelen hakka burun kıvırıyor, İslâm'ı beğenmiyordunuz. Siz Allah'ın istediği hayatı değil, keyfinize göre bir hayat yaşamayı yeğliyordunuz. Siz kendi ellerinizle kendinizi ateşe attınız, denilecek.

Orada, ateşin içinde ölmek de yok, insan gibi yaşamak ta yok onlar için. Ölmek olmadığı gibi, yaşamak ta yok. Böyle ölümle yaşamak arası pis bir durum. Üstelik pislik taraftarları dünyada da kolayı değil, zoru tercih etmişlerdi.

Cehennemliklerin durumu böyledir. Ama beri tarafta:

14-15. "Arınmış olan, Rabbinin adını anıp namaz kılan, saadete erişecektir."

Tezekkî eden, kendini temizleyen, küfürden, şirkten, riyadan, haramlardan kaçan muhakkak kurtuldu. Kurtuluşa erdi. Bu tezkiyeyi şöyle anlıyoruz:

Belirtmek gerekir ki, insanı tezkiye edip arındıran önce Allah-tır. Çünkü faili mutlak O'dur. Yani tezkiyeyi, tezekkî'yi, arınmayı, temizlenmeyi ortaya koyan Allah olduğuna göre, elbette bunun yolunu, usûlünü, kuralını ortaya koyan da O'dur. Allah'ın tezkiye budur dediği tezkiyedir. O'nun gösterdiği yol temizlenme ve arınma yoludur. Rab-bimizin tarifinin dışındaki tüm yollar bâtıldır, boştur. İnsanlar bugün kendilerince bir kısım tezkiye yolları, temizlenme usûlleri geliştirmişler. Allah'ın tarifine uymayan bu yolların hepsi bâtıldır.

İkinci olarak tezkiye eden, arındıran Allah'ın elçileridir. Kur'an-ı Kerîm'de elçilerinin tezkiye görevine ve yetkisine sahip olduklarını anlatır Rabbimiz. Bakın bu hususu anlatan âyetlerden birisi şöyledir:

"Andolsun ki Allah, inananlara, âyetlerini okuyan, onları arıtan, onlara Kitab ve hikmeti öğreten, kendilerinden bir peygamber göndermekle iyilikte bulunmuştur. Halbuki onlar, önceleri apaçık sapıklıkta idiler."
(Âl-i İmrân 164)

Demek ki Peygamberin görevlerinden birisi de ümmetini tezkiye etmek, insanları arındırıp tertemiz hale getirmektir. Küfürden, şirkten, nifaktan, cahiliyeden insanları arındırmak, onların vicdânlarını, kalplerini, düşüncelerini, niyet ve amellerini, aile hayatlarını, sosyal ve içtimaî yaşantılarını, hayat programlarını temizlemektir. O halde bir Müslüman yirmi dört saatlik hayatını Allah'ın Kitabına ve Resûlü'nün sünnetine göre yaşarsa hayatını temizlemiş demektir. Bir toplum da hayatını bu kitaba ve bu kitabın pratiği olan Peygamberin sünnetine, peygamberin hayat anlayışına göre yaşarsa o toplum da temizlenmiş demektir. Öyleyse tezkiye bu kitaba göre bir hayat yaşamaktır. Tezkiye, vahiyle hayat yaşamaktır. Tezkiye, Allah'ın istediği hayatı yaşamaktır. Allah'a, Allah'ın istediği biçimde kulluk yapmaktır.

Kitabın ve Peygamberin görevi buysa, bizim de görevimiz bu olmalıdır. Biz de kendimize ve topluma Allah'ın âyetlerini okuyacağız, tıpkı Allah'ın elçisi gibi toplumda bu âyetleri öğrenmek isteyenlere öğ-reteceğiz, bilmek ve böylece temizlenmek isteyenlere bu kitabı bildireceğiz. Kadın-erkek, genç-ihtiyar, köylü-kentli herkese bu Kitabı okuyacağız. Zaten bu insanlar Kur'an'ı tanıyorlar, zaten okuyorlar, zaten îman ediyorlar. Neden onlara yeniden

okuyacağız, demeyeceğiz. Çünkü Kur'an Müslüman'a da uyarıdır, kâfire de uyarıdır. Bilelim ki Kur'an, Müslüman'a hatırlatmadır, kâfire de uyarıdır. Öyleyse bunu mutlaka biz de gerçekleştireceğiz. Bu okuduğumuz insanlar arasından öğrenmek isteyenlere öğreteceğiz. Kur'an'ı pratikte yaşamak isteyenlere de işte kitabın pratiği budur diye onun pratiğini de göstereceğiz ve böylece hem kendimizin, hem de o insanların temizlenmesini, arınmasını ve Allah'ın istediği hale gelmesini sağlamış olacağız. İşte Peygamber (a.s.), insanları her türlü bâtıl düşüncelerden, efsanelerden temizleyerek onları apaçık îmana ve hidâyete ulaştırıyor.

Bu tezkiye konusunu Nâziât sûresi de şöyle anlatır:
"Tuva'da, kutsal bir vadide, Rabbi ona şöyle hitap etmişti: "Firavun'a git; doğrusu o azmıştır. Ona de ki: "Arınmağa niyetin var mı? Rabbine giden yolu göstereyim ki O'na saygı duyup korkasın."
(Nâziât 1620)

Bir zamanlar Hz. Mûsâ, Rabbinin emriyle Firavun'un ayağına gitmişti de ona: "Ey Firavun! Var mısın, haydi temizleyeyim seni! Hay-di istersen seni tezkiye edeyim! Temizleyeyim seni! Seni tezkiyeye, temizlenip arınmaya götüreyim mi? Sana tezkiye yolunu göstereyim mi? İstersen gel senin yolunu Rabbine çıkarayım! Rabbine, temizlen-meye giden yolu göstereyim!" demişti. İşte tezekkî budur. İşte tezkiye, arınma budur. Rabbe giden yola girmek, Rabbe kulluk yoluna girmek, Rabbin koruması altına girmek ve Rabbin istediği hayata talip olmak…

Değilse, işte nefis tezkiyesi için bir kenara çekileceksin, eline tesbihi alacaksın, şunları şunları yapacaksın vs, vs. Hayır, tezkiye bu değildir. Allah'ın dediklerini yapacaktır kişi ancak o zaman tezkiye olur. Allah'ın dediği gibi vahiyle tanışacak, tanıştıkça hem niyetlerini, hem düşüncelerini, hem bakışlarını, hem de amellerini bu tanıştığı vahiy doğrultusunda temizleyecektir. İşte o zaman tüm hayatı vahiyle yıkanmış ve temizlenmiş olacaktır.

Vahye göre malın temizlenmesi, tezkiyesi Allah'ın dediği gibi kazanıp harcamakla, zekât ve infakladır. Yani mala ilişkin temizlik an-cak Allah'ın gösterdiği şekilde olur. Gerek kazanma, gerekse harcama konusunda vahye mutabakat etmeyen, Allah'ın istediğine uygun hareket etmeyen bir kişinin malı temiz değildir. Gözün temizlenmesi, gözün vahye mutâbık kullanılmasıyla mümkün olacaktır. Onun Allah'ın bakılmasını, görülmesini istediği yerde kullanılması, yani hakkı görmekte, hakka bakılmakta kullanılması, Allah'ın metluv ve meşhud âyetlerinin okunmasında kullanılması gözün tezkiyesidir. Başın temizlenmesi, başkalarına göstermemek ve kocasına süslenmektir. Yoksa her gün şununla yıkamak, şu şampuanı kullanmakla değildir. Ağzın temizlenmesi hakkın sözcüğüyledir. O ağzın Allah'ın istediği biçimde vahyin

sözcülüğünde kullanılmasıdır. Yoksa filan macunu kullanmakla, falan estetik ameliyatla değildir.

Kalbin, nefsin tezkiyesi de kişinin eylemlerinde, kavil, fiil ve davranışlarında niyetini Allah'ı halis kılmasıyladır. Tüm yaptıklarında, tüm konuştuklarında Allah için niyet taşır hale gelmesidir. Çünkü kalp, niyet makamıdır. Kalp, kabul ve ret makamıdır. İşte kalbin tertemiz ol-ması budur. Kalp temizliği Allah'ın istediği biçimde olur. Bu konuda kendi kendimize bir kısım usuller koymaya hakkımız yoktur.

Hz. Mûsâ, Allah'tan emir alır almaz hemen Firavun'a gitti ve bakın şöyle dedi: "Gel îman et ey Firavun! Îman et de temizlen! Allah yoluna gir de arın! Var mısın gel seni tezkiye edelim! Seni küfürden, şirkten, isyandan, Allah'a kafa tutmaktan, tâğutluktan kurtaralım! Gel seni hevâ ve heveslerine tapınmaktan, Allah karşısında bilgi ve güç iddiasında bulunarak kendi hayat programını Allah'ınkine tercih edişten kurtaralım. Yani Firavunluğunu, Firavunlaşmanı bitirelim! Firavunluğuna bir son verelim!"

Tezkiye budur işte. Tezkiye, Firavunluğa son verip Allah'a kul-luğu gerçekleştirmenin adıdır. Yani kendi kendini putlaştırıp, hayat programını Allah'a sormadan yaşamaktan vazgeçip, vahiyle diyalog kurmanın adıdır. Kitaptan habersiz bir hayat yaşamaktan vazgeçip ki-tapla tanışmanın adıdır. Peygamberi tanımadan bir hayat yaşamayı bırakıp, peygamber örnekliliğinde bir hayata talip olmaktır tezkiye. İşte Kur'an'ın anlattığı tezkiye budur.

Bakın elçisi Hz. Mûsâ'nın şöyle dediğini anlatıyor Rabbimiz: "Ey Firavun! Gel seni Rabbine ileteyim! Seni Rabbini bilmeye, Rabbini tanıyıp O'nunla diyalog kurmaya ileteyim de O'ndan korkasın, haşyet duyasın. O'nun koruması altına girerek O'nun istediği gibi bir hayat yaşayasın!" Zira Rabbi bilmeyen O'na karşı saygı duymasını da bile-mez. Rabbi tanımayan bir insanın arınması, temizlenmesi de mümkün değildir. Hani ***"Nefsini tanıyan Rabbini da tanır."*** Diyorlar ya, hayır bunun aslı tam tersidir. ***"Rabbini tanıyan nefsini tanır"*** demek Kur'an'ın ortaya koyduğu gerçektir. Çünkü biz nefsimizi de, onun tezkiyesini de Rabbimizden öğreneceğiz. Bu konuda başka bir kaynağımız yoktur. O halde Tezkiye, Rabbi bilmeye bağlıdır. Rab-bi bilmenin yolu da Kitap ve Sünnetten geçer. O halde Tezkiye, Kitap ve Sünneti tanımak demektir. Kitap ve Sünneti tanımayan birinin nefsini tezkiye iddiası da boştur.

Nitekim âyetin devamında buyruluyor ki:

Sonra da Hz. Mûsâ, Firavun'un tezkiyesinin gerçekleşmesi için ona büyük âyetleri gösterdi. Ona büyük mûcizeler, âyetler gösterdi. Öyleyse tezkiye

Allah'ın âyetleriyle gerçekleşecektir. Biz de Rabbi-mizin âyetlerini görerek, Rabbimizin âyetleriyle tanışarak kendimizi tezkiye edip arındırmak zorundayız. Bizler de bu âyetlerle kendimizi arındırdığımız gibi, kendi tâğutluklarımızı bu âyetlerle temizlediğimiz gibi, Allah'ın elçileri gibi Firavunlara gideceğiz. Biz de çağdaş Firavunlara gideceğiz ve Rabbine gel diyeceğiz. Gel Rabbinin kitabına diyeceğiz. Bize gel! Bizim gibi ol! Bizim gibi yaşa! Bize bak! Bizi örnek al! Bizim yolumuza, bizim metodumuza, bizim hizbimize, bizim partimize, bizim cemaatımıza gel demeyeceğiz.

Ya ne? Gel Rabbine! diyeceğiz. Gel Rabbinin dinine! Gel İslâm'a diyeceğiz. Zira unutmayalım ki bizimki hiçbir zaman temel değildir. Allah bizim metodumuzun dışında da farklı yollar tarif ediyor çünkü. Sonra insanları İslâm'a, Kuran'a ve Peygambere değil de ken-dimize çağırırsak, insanlar bizde çakılır kalırlar ve bizi bir adım öteye geçemezler, bunu da unutmayalım.

Bakın bundan sonraki âyetinde Rabbimiz bu tezkiyenin yolunu şöylece tarif ediyor:

Allah'ı zikreden, Allah'ın kitabını, Allah'ın âyetlerini, Allah'ın emir ve yasaklarını, Allah'ın hayat programını sürekli aklında, hayatında canlı tutan, onlarla yol bulmaya, hayatını düzenlemeye çalışan ve bunu da namaz olarak ikame eden kişi kurtulmuştur. Yani namazla Allah'tan sürekli mesaj alan ve hayatını bu mesajla düzenleyerek, bu mesajı amele dönüştürerek onu unutmamaya çalışan kişi kurtulmuştur. Çünkü Rabbin adını anmak hayatın her bir kademesinde Allah'ın istediklerini hatırlayıp icra etmektir. Meselâ tuvalette hatırladınız Allah'ı, o anda ne istiyor bizden? Sol eli kullanmamızı, orada bir şey yi-yip içemememizi, kıbleye dönmememizi istiyor. İşte bunu uygulamak orada Allah'ı zikirdir. Veya yemeğin başında Allah'ı zikir, o anda Allah'ın bizden istediklerini hatırlayıp uygulamaktır. Ne ister Allah o anda bizden? Besmele çekmemizi, sağ elle yememizi, önümüzden yememizi, acıkmadan oturmamamızı, doymadan kalkmamızı, çevrede açlar varsa onları da çağırmadan oturmamamızı ister.

İşte sofranın başında bunları hatırlamak değil sadece, uygulamaya koymak da zikirdir. Veya meselâ elbiseyi giyinirken hatırladınız Allah'ı. Ne ister Allah bizden? Besmele çekmemizi, sağdan başla-mamızı, geniş giyinmemizi, vücut hatlarımızı belli etmeyecek model giyinmemizi ister. İşte o anda bunları uygulamak zikirdir. İşte böylece Allah'ı zikredeceğiz, Allah'ın istediklerini hatırlayacağız, ama bunu da namazla, O'ndan aldığımız mesajla gerçekleştireceğiz. Yani Allah'ın bizden ne istediğini vahiyle diyalog kurarak öğreneceğiz.

Evet, demek ki birinci olarak Allah'ı ve O'nun bizden istediklerini hatırda canlı tutmak arınmak sebebiymiş. İkinci olarak da namaz anlatılıyor. Demek ki namaz da tezkiye, arınma sebebiymiş. Namaz sahibi mü'min arınan kişiymiş. Namazın düzgünlüğü hem bu dünyada bir arınma sebebidir, hem de öbür tarafta kurtuluş sebebidir. Bu konuda Resûlullah Efendimizin bir hadisini okuyayım inşallah.

"Kulun kıyamet günü ilk hesaba çekileceği namazdır. Eğer o düzgün çıkarsa diğer amelleri de düzgün olur. Eğer o bozuk çıkarsa diğerleri de bozuk olur"

Yâni bir adamın dost mu düşman mı, iyi mi kötü mü, hayıtlı mı şerli mi olduğunu düşüneceksiniz, bu hadise göre onun namazına ba-kıverin. Ama o namazını gösteriş için mi kılıyor, samimi mi değil mi bunu biz tam bilemeyiz gibi ama, yine de sanki namazı olmazsa zaten o işler yok diyeceğiz. Yâni namazı olanın o namazı kabul mü değil mi, iyi mi kötü mü, samimi mi değil mi bunu biz bilemeyeceğiz tamam ama, namazı olmayan kişi de hayır olur mu? Yâni en çok belki evlilik konusunda, ya da bana intikal eden meselelerde en çok evlilikten sonra bir de ortaklık konusunda namazı gündeme getirmemiz gerektiğini söyleyebilirim. Falan var ya, onun oğluna benim kızı istediler, ne dersin? Yâni be o sözü edilen falanı tanımıyorum, oğlunu da bilmiyo-rum. Gerekirse, gerekiyorsa, bana iş düşüyorsa araştırayım, sorayım, öğreneyim, ama sen biliyorsan benden önce sen söyle namazı var mı? Namaz var mı? Adam o kadar iyi ki beş vakit camiden çıkmıyor diye başlıyor adam oğlanın babasını anlatmaya. Ben de diyorum ki; gardaş eğer sen kızını babasına nikahlayacaksan hiç düşün me veriver. Yâni ben oğlanın namaz kılıp kılmadığını soruyorum, o bana babasını anlatıyor. Yâni insanlar nedense oğluna, kızına hanım ve koca aramıyorlar da kendilerine dünür arıyorlar. Adam şöyle rahat oturup sohbet edecekleri, ya da malından, mülkünden, statüsünden, makamından, mansıbından istifade edecekleri birini arıyorlar ya, o yanlışa dikkat çekmek istedim.

Tekrar dönüyorum, yâni bir insanın namazı yoksa siz o insana namazının dışındaki özelliklerinden dolayı çok iyi insan diyebiliyorsanız, o zaman ben hadisi bir daha okuyayım. "Kulun kıyamet günü ilk hesaba çekileceği ameli namazdır, eğer o düzgünse diğer amelleri de düzgün olur, eğer o bozuk çıkarsa diğer amelleri de bozuk olur"

Öyleyse önce kendimizin namazına bir bakalım. Eğer namazımız güzelse, şöyle köşelerini kenarlarını güzel rötuş etmişsek, cilasını verniğini tamamlamışsak, altına sarkaçlarını, yaldızlarını, şeritlerini güzel yerleştirmişsek, tozunu iyi almışsak… Bütün bunlar namaz dışındaki işler, namaz dışındaki amellerimizdeki titizliklerimiz. Aman yağına iyi bakın, suyunu kontrol edin, göstergelere dikkat edin, arka lambalara da bir göz atıverin… Halbuki biz

namazdan söz ediyorduk. Acaba bizim namazlar nasıl ki? Namazın rükusu nasıl mı? Eh bir tane rüku ediyoruz işte, nasıl olacak da? Peki ya secdelerine ne dersiniz? Yâni kimse duymasın, bizden olmayanlar, namaz kılmayanlar duymasın da, ama söyleyin ey namaz kılanlar, başında "Allahu Ekber" dediğinizi belki hatırlıyorsunuz, galiba sübhaneke'yi bir alışkanlık gereği okuyorsunuzdur, ama Fâtiha'yı da bilmeden "elem tera" nın sonuna geldiğiniz için yeniden "Allahu Ekber" dediniz mi? Öyle namaz kıldığınız oluyor mu bazen? Bu nasıl iş böyle? A! Ben arabanın benzininin bittiğini fark etmeden aylardır biniyormuşum, demeye kimin hakkı var? Olmaz böyle şey değil mi? Madde planında bunun olmayacağını biliyoruz. Ben ayağıma çorap giymeden, üzerime elbise giymeden so-kağa çıkmışım, gömleksiz kendimi iş yerinde bulmuşum. Hiç kimse yapmaz böyle şeyi değil mi? Peki ya namaza ne dersiniz? Bir rekatı var, birisi yarım buçuk, birisi biraz boyalı, ötekisi biraz karalı namazlarınız var mı?

Halbuki pek çok konuda çok titizsiniz. Meselâ çay ve demi konusundaki titizliğinizi bilirsiniz. Tiryaki olanlar için söylüyoruz. Peki na-mazınızda aynı titizliğiniz yoksa ne anlama gelir bu? Namazda da tıpkı çayda olduğu gibi olmazsa olmaz titizliğimiz niye yok? Yemek konusunda da öyle değil misiniz? Akşam sohbetleri, sabah kahvaltıları, bahçeniz, gülünüz, çiçeğiniz, hayatınızda onsuz olmaz dediğiniz konulardaki titizliğiniz namazınızda niye yok? Ama meselâ ben Cuma konusunda çok titiz davranıyorum. Kılınır mı, kılınmaz mı, hangi camide, kimin arkasında, bu hutbe oldu mu, bu imam yerinde mi? Öyle değil, namaz eğer cenaze namazı da namazsa, kuşluk namazı da na-mazsa, beş vakit namaz da namazsa, Ramazanda kılınanlar namaz ama Ramazan dışında kılınanlar da namazsa öyleyse namaz konusunda titiz davranacağız. Eğer o düzgünse, Allah ve Resûlünün dediği gibiyle, Allah'ın istediği Resûlünün örneklediği gibiyse diğer ameller de düzgün olacakmış. Yâni ben buradan şöyle bir söz anlıyorum: Kıl-dığımız namaz hayatımızı düzenleyen bir namaz olursa düzgün olurmuş. Lafı oraya getirmeye nasıl da korkuyordum. Yâni çok düzgün kı-lalım namazımızı, tam kıraatine uygun okuyalım, okuyacağımız sûreler, rükuumuz, kıyamımız, secdemiz tam peygamberinkine uysun, ama öyle bir namaz kılalım ki sadece seccadede kalsın namazımız. Tekbir ile selâm arasına gömelim onu ve işini bitirelim. Hayata aktarmayalım, hayatı onunla düzenlemeyelim, böyle bir namaz peygamberinkine benzemez ki.

"Namaz insanı tüm fahşa ve kötülüklerden alıkor"
(Ankebût 45)

diyor Allah kitabında. Yâni namaz insanı kötülüklerden alıkoyan bir namaz olmalıdır diyor. Ve işte peygamberimiz de eğer öyle değilse o kişiye yüktür, hattâ onu Allah'tan uzaklaştırır buyuruyor. Öy-leyse namazın düzgün olması, güzel olması demek, hayatı düzenleyen bir namaz olması demektir. Eh

artık söyleyelim, adamın namazı hayatını düzenleyen bir namazsa öteki amelleri zaten düzene girmiş anlamına gelecektir. Namaz güzel değilse diğer hayat da elbette bozuk olacaktır. Yâni hayata etkili olmayan bir namaz olduğu için o namaz da elbette güzel olmayacaktır.

Peki bizim namazlar nasıl ki? Meselâ ara boşluklara sıkıştırılmış bir namaz mı bizim namazlar? Yâni kılmayanlar bundan cesaret bulmasınlar. Bana namaz kıl deyip duruyorsunuz, ama işte namaz kı-lanları görüyoruz, onların namazı da namaz değilmiş demesinler. Onların yine de o namaz değilmiş gibi kıldıkları namazlardan bir tanesi, iki tanesi güzelse hiç olmazsa o kadarı kâr olacak, belki o güzel namazı kıldıkları anda ölüverecekler de diğer namazları onunla çarpılıverecek, onun gibi kabul ediliverecektir. Yâni hiç kılmayanlara göre kılanlar her zaman öndedirler, bunu kıyas bile etmiyoruz. Ama namaz kılanlardan daha güzel namaz kılmalarını istiyoruz. Daha güzel namaz kılalım. Yâni namazımız güzel olsun, hayatımız güzel olsun. Na-mazımız hayatımızı düzenleyen bir namaz olsun. Namazımız peygambere benzeyen bir namaz olsun. Böylece yarın inşallah hesabımız kolay olsun.

Demek ki namazın bozukluğu iki şekilde açığa çıkıyor. Ya kılınmaması, terk edilmesi şeklinde tam bozuk, yok bozuk, ya da kılınıyor ama bozuk düzen kılınıyor, Allah güzel namaz kılmayı nasip buyursun, makbul namazlarda yardımını esirgemesin. Ve bu şekilde kıldığımız namazlarla arınmamızı sağlasın inşallah.

16-17.“Ama sizler dünya hayatını tercih ediyorsunuz. Oysa âhiret daha iyi ve daha bâkîdir.”

Siz de hep dünyayı tercih ediyorsunuz. Tercihinizi dünya adına kullanıyor, dünyalıklar elde etmeye çalışıyorsunuz. Halbuki âhiret da-ha değerli, daha kalıcı iken siz hep basiti, değersizi tercih ediyorsunuz. Fânîyi bâkîye tercih ediyorsunuz. Gelip geçici olanı kalıcı olana tercih ediyorsunuz. Almanızda, vermenizde, sevmenizde, küsmenizde, evinizde, eşyanızda, barkınızda, gelmenizde, gitmenizde, küsmenizde, barışmanızda hep dünyayı tercih ediyorsunuz. Kızınızın dünyalık istikbalini düşünüyor, okula gönderiyorsunuz. Oğlunuzun geleceğini düşünüyor, mühendisliğe, ya da iyi para getirecek bir mesleğe yatırım yapıyorsunuz. Çeyiz, ev, bark, para, pul, makam, koltuk, diploma, doktora peşinde koştuğunuz kadar Allah peşinde, ilim peşinde, âhireti kazanma peşinde koşmuyorsunuz. Bunları dert edindiğiniz kadar âhiretteki hesabı-kitabı dert edinmiyorsunuz. Parayı düşündüğünüz kadar A’lâ’yı düşünmüyorsunuz. Yemeği düşündüğünüz kadar Bakara’yı düşünmüyorsunuz. TV’nin haberlerinin peşinde koştuğunuz kadar Kur’an’ın haberlerini merak etmiyorsunuz.

İnsanlar mutlaka lâzım olacakları bırakıyor da belki lâzım olacakların peşine düşüyorlar. Bâkîyi terk ediyorlar da fânîyi tercih ediyorlar. Burada kalacak olan üç kuruşluk dünya menfaati için kalıcı olan âhiretlerini öldürüyorlar.

"Halbuki âhiret ise daha bâkîdir."

Dünya göz açıp yumacak kadar kısa iken, âhiret sonsuzdur. Dünyadakilerin hepsi burada kalacak, ama âhiret için yapılanlar kalıcıdır. Dünyadakilerin hiçbirisi öbür tarafa intikal etmeyecek ama âhiret için yapılanlar yarın bizimle birlikte olacaktır. Dünya için burada kalacağın kadar, âhiret için de orada kalacağın kadar hesabını unutmamak lâzımdır.

18-19. "Doğrusu bu hükümler ilk sahifelerde, İbrahim ve Mûsâ'nın sahifelerinde de vardır."

Bütün bunlar yeni değil, ilk defa şimdi oluyor değil. Öncekilerde de böyleydi. Yani şu anda sizin yaptığınız bu dünyayı âhirete tercih ediş sadece sizin hayatınızda değil, öncekilerin hayatında da vardı. Onlar da aynı şeyi yapmışlardı da yerin dibine batırılmışlar, cehennemi boylamışlardı. Sanki sizden öncekilerin hayatlarından ibret almadan onları takip ediyorsunuz, diyor Rabbimiz.

Ya da bunlar, bu âyetler, bu Allah yasaları yeni değil, ilk sayfalarda da böyleydi. İbrahim'in, Mûsâ'nın suhuflarında da Rabbiniz bu konuları inzâl ederek insanları uyarmış, onlara yol göstermişti. Allah tarihin hiçbir döneminde kullarını vahiysiz bırakmamış, sürekli yol göstermiş, hayat programı göndermiştir.

Allah'ın izniyle bu sûrenin de sonuna geldik. Rabbim gereğiyle amel eden kullarından eylesin. Sübhanekallahümme ve bihamdike, la ilahe illa ente, estağfiruke ve etûbü ileyk.